

P L S K I
FADN

SYSTEM ZBIERANIA I WYKORZYSTYWANIA
DANYCH RACHUNKOWYCH Z GOSPODARSTW ROLNYCH

Wyniki Standardowe 2014 uzyskane przez gospodarstwa rolne osób prawnych uczestniczących w Polskim FADN

Część II. Analiza Wyników Standardowych

WARSZAWA 2016

Wyniki Standardowe 2014 uzyskane przez gospodarstwa rolne osób prawnych uczestniczących w Polskim FADN

Część II. Analiza Wyników Standardowych

OPRACOWAŁ ZESPÓŁ:

mgr Piotr Czarnota
mgr Elżbieta Olewnik

Warszawa 2016

Redakcja techniczna
Grażyna Nachtman
Rafał Tarasiuk

Projekt okładki
Dział Wydawnictw

ISBN 978-83-7658-619-9

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
- Państwowy Instytut Badawczy
Zakład Rachunkowości Rolnej
00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20
Tel.: +48 (22) 505 45 70
Tel./faks: +48 (22) 826 93 22
E-mail: portal@fadn.pl
Internet: www.fadn.pl; www.polskifadn.eu

Spis treści

Uwagi wstępne	7
1. Analiza rozkładów liczebności gospodarstw rolnych z osobowością prawną w polu obserwacji Polskiego FADN.....	8
1.1. Pole obserwacji Polskiego FADN	8
2. Analiza Wyników Standardowych	10
2.1. Wyniki Standardowe według typów rolniczych.....	10
2.1.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych według typów rolniczych	10
2.1.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych według typów rolniczych	13
2.2. Wyniki Standardowe według klas wielkości ekonomicznej	33
2.2.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej	33
2.2.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej	36
Wnioski	56

Spis wykresów

Wykres 1.1-1	Rozkład liczebności gospodarstw rolnych z osobowością prawną według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w polu obserwacji Polskiego FADN	9
Wykres 2.1-1	Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych	10
Wykres 2.1-2	Pogłowie zwierząt w polu obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych (w jednostkach przeliczeniowych LU)	11
Wykres 2.1-3	Nakłady pracy w polu obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych (w osobach przeliczeniowych - AWU)	12
Wykres 2.1-4	Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych	12
Wykres 2.1-5	Wielkość nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według typów rolniczych	13
Wykres 2.1-6	Udział dzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według typów rolniczych	14
Wykres 2.1-7	Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	15
Wykres 2.1-8	Struktura produkcji ogółem według typów rolniczych	16
Wykres 2.1-9	Udział zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według typów rolniczych	17
Wykres 2.1-10	Produkcja zwierzęca na 1 LU według typów rolniczych	17
Wykres 2.1-11	Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	18
Wykres 2.1-12	Struktura kosztów ogółem według typów rolniczych	19
Wykres 2.1-13	Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według typów rolniczych	20
Wykres 2.1-14	Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według typów rolniczych	21
Wykres 2.1-15	Struktura kosztów bezpośrednich według typów rolniczych	21
Wykres 2.1-16	Koszty nasion, środków ochrony roślin i nawożenia na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	22
Wykres 2.1-17	Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	23
Wykres 2.1-18	Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według typów rolniczych	23
Wykres 2.1-19	Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według typów rolniczych	24
Wykres 2.1-20	Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według typów rolniczych	25
Wykres 2.1-21	Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według typów rolniczych	25
Wykres 2.1-22	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych	26
Wykres 2.1-23	Relacja dopłat do działalności operacyjnej do dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego według typów rolniczych	27
Wykres 2.1-24	Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych	28
Wykres 2.1-25	Dochód netto z gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według typów rolniczych	28
Wykres 2.1-26	Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	29
Wykres 2.1-27	Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	30
Wykres 2.1-28	Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	30
Wykres 2.1-29	Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	31
Wykres 2.1-30	Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według typów rolniczych	32
Wykres 2.2-1	Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej	33
Wykres 2.2-2	Pogłowie zwierząt w polu obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej (w jednostkach przeliczeniowych LU)	34
Wykres 2.2-3	Nakłady pracy w polu obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej (w osobach przeliczeniowych AWU)	35
Wykres 2.2-4	Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej	35
Wykres 2.2-5	Wielkość nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według klas wielkości ekonomicznej	36
Wykres 2.2-6	Udział dzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według klas wielkości ekonomicznej	37

Wykres 2.2-7	Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	38
Wykres 2.2-8	Struktura produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej.....	38
Wykres 2.2-9	Udział zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej.....	39
Wykres 2.2-10	Produkcja zwierzęca na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej.....	40
Wykres 2.2-11	Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	41
Wykres 2.2-12	Struktura kosztów ogółem według klas wielkości ekonomicznej.....	42
Wykres 2.2-13	Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej.....	43
Wykres 2.2-14	Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej.....	43
Wykres 2.2-15	Struktura kosztów bezpośrednich według klas wielkości ekonomicznej.....	44
Wykres 2.2-16	Koszty nasion, środków ochrony roślin i nawożenia na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	45
Wykres 2.2-17	Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	46
Wykres 2.2-18	Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas wielkości ekonomicznej.....	46
Wykres 2.2-19	Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej.....	47
Wykres 2.2-20	Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według klas wielkości ekonomicznej.....	48
Wykres 2.2-21	Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej.....	48
Wykres 2.2-22	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej.....	49
Wykres 2.2-23	Relacja dopłat do działalności operacyjnej do dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego według klas wielkości ekonomicznej.....	50
Wykres 2.2-24	Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	50
Wykres 2.2-25	Dochód netto z gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	51
Wykres 2.2-26	Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	52
Wykres 2.2-27	Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	52
Wykres 2.2-28	Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	53
Wykres 2.2-29	Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	54
Wykres 2.2-30	Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według klas wielkości ekonomicznej.....	55

Wykaz skrótów

AWU	- jednostka przeliczeniowa pracy (ang. Annual Work Unit).
CAP	- Wspólna Polityka Rolna (ang. Common Agricultural Policy).
COP	- gospodarstwa specjalizujące się w produkcji zbóż, roślin oleistych i białkowych (ang. specialist cereals, oilseed and protein crops).
DG-AGRI	- Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (ang. Directorate-General for Agriculture and Rural Development).
EC	- Komisja Europejska (ang. European Commission).
ESU	- europejska jednostka wielkości (ang. European Size Unit).
EU	- Unia Europejska (ang. European Union).
EUR	- oznaczenie jednostki monetarnej o nazwie „euro”.
euro	- jednostka monetarna, obowiązująca w większości państw członkowskich Unii Europejskiej.
EUROSTAT	- Europejski Urząd Statystyczny.
FADN	- Sieć Danych Rachunkowych Gospodarstw Rolnych (ang. Farm Accountancy Data Network).
FWU	- jednostka przeliczeniowa pracy członków rodziny (ang. Family Work Unit).
GUS	- Główny Urząd Statystyczny.
IERiGŻ-PIB	- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.
KE	- Komisja Europejska.
LFA	- obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania – ONW (ang. Less Favoured Areas).
LU	- jednostka przeliczeniowa zwierząt (ang. Livestock Unit).
OGA	- działalność gospodarcza inna niż rolnicza bezpośrednio związana z gospodarstwem (ang. Other Gainful Activities).
Polski FADN	- System Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych.
SGM	- Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia (ang. Standard Gross Margin).
SO	- Standardowa Produkcja (ang. Standard Output).
UAA	- ziemia użytkowana dla celów rolniczych = użytki rolne (ang. Utilized Agricultural Area).
UR	- użytki rolne.
WTGR	- Wspólnotowa Typologia Gospodarstw Rolnych.
ZRR	- Zakład Rachunkowości Rolnej.

Uwagi wstępne

Publikacja jest drugą częścią Wyników Standardowych¹.

Przedmiotem opracowania jest analiza wybranych rezultatów działalności uzyskanych przez gospodarstwa rolne z osobowością prawną, które uczestniczyły w 2014 roku w badaniach ankietowych prowadzonych w ramach systemu zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (Polski FADN).

Głównym celem analizy jest ocena podstawowych czynników kształtujących dochody gospodarstw rolnych z osobowością prawną znajdujących się w polu obserwacji Polskiego FADN w 2014 roku.

Gospodarstwa będące przedmiotem analizy pogrupowano według dwóch kryteriów: typu rolniczego i wielkości ekonomicznej. Wielkość ekonomiczna gospodarstw z osobowością prawną, dla których obliczono wyniki, została ustalona na podstawie danych rachunkowych i parametrów SO „2007”.

Ze względu na niewielką liczebność zbioru gospodarstw z osobowością prawną (207 gospodarstw), która nie zapewniała wymaganej liczby gospodarstw do prezentowania wyników, na użytek niniejszej analizy zmodyfikowano grupowanie według typów rolniczych. Zamiast klasyfikacji TF8 wydzielono 3 grupy: gospodarstwa polowe (typ 1), gospodarstwa z produkcją zwierzęcą (typy 5, 6 i 7) oraz gospodarstwa z produkcją mieszaną (typ 8).

Specyfika gospodarstw z osobowością prawną wynikająca z faktu, że pod względem wielkości ekonomicznej są to gospodarstwa najczęściej bardzo duże, wymusiła również zmianę grupowania tych gospodarstw według klas wielkości ekonomicznej. Gospodarstwa z osobowością prawną na użytek niniejszej analizy pogrupowane zostały według 5 klas wielkości ekonomicznej: od 4 do 100 tys. euro SO, od 100 do 250 tys. euro SO, od 250 do 500 tys. euro SO, od 500 do 1 000 tys. euro SO oraz powyżej 1 000 tys. euro SO.

W analizie wykorzystano wybrane zmienne charakteryzujące populację, zasoby produkcyjne gospodarstw, produkcję i koszty, dopłaty do działalności operacyjnej oraz nadwyżki ekonomiczne.

Używane w niniejszym opracowaniu pojęcie „gospodarstwo” jest równoznaczne z pojęciem „gospodarstwo z osobowością prawną”.

---

¹Czarnota P., Olewnik E.: Wyniki Standardowe 2014 uzyskane przez gospodarstwa rolne osób prawnych uczestniczących w Polskim FADN. Część I. Wyniki Standardowe, IERIGŻ-PIB, Warszawa 2016.

1. Analiza rozkładów liczebności gospodarstw rolnych z osobowością prawną w polu obserwacji Polskiego FADN

Bieżący rozdział zawiera analizę rozkładu gospodarstw z osobowością prawną znajdujących się w polu obserwacji gospodarstw z osobowością prawną Polskiego FADN według tych samych dwóch klasyfikacji zdefiniowanych Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych²: wielkości ekonomicznej³ i typu rolniczego, które wykorzystywane są w ustaleniu Planu Wyboru.

1.1. Pole obserwacji Polskiego FADN

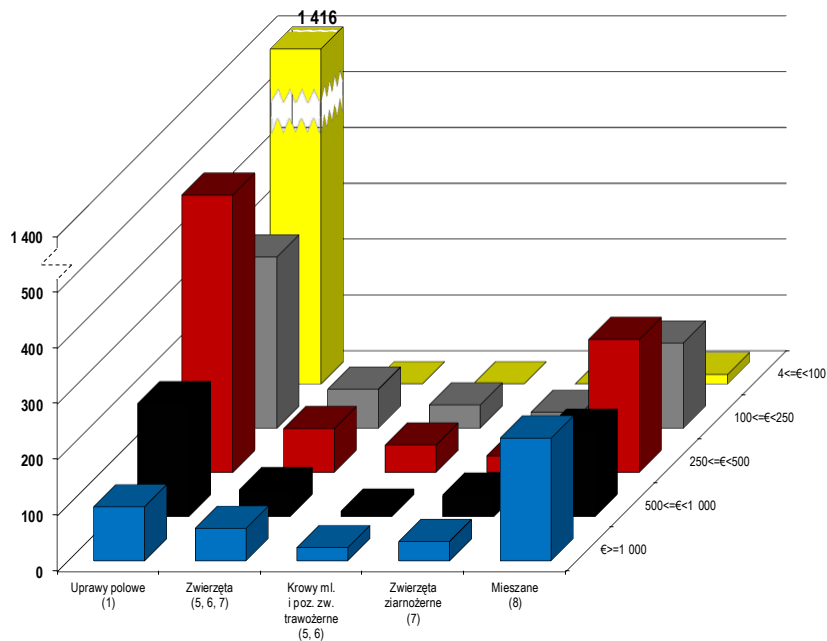
W 2014 roku w Polsce zarejestrowane były 3 533 gospodarstwa rolne posiadające osobowość prawną. Zdecydowaną większość tej populacji gospodarstw stanowiły jednostki wyspecjalizowane w uprawach polowych (71%). Gospodarstwa o mieszanej produkcji roślinnej i zwierzęcej stanowiły 22%, a udział gospodarstw wyspecjalizowanych w produkcji mleka i zwierząt ziarnożernych (trzoda chlewna i drób) wynosił po 3,5%. Analizując rozkład według potencjału ekonomicznego, największy udział stanowiły gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO (40%), zaś najmniejszy udział w populacji stanowiły gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 500 tys. euro SO (patrz: Wykres 1.1-1).

---

² Commission Regulation (EC) 1242/2008: of 8 December 2008 establishing a Community typology for agricultural holdings oraz Commission Regulation (EC) 867/2009: of 21 September 2009 amending and correcting Regulation (EC) Nr 1242/2008 establishing a Community typology for agricultural holdings.

³ Uwaga: W tekście opracowania rozmiary wielkości ekonomicznej wyrażane są w euro, natomiast dla uproszczenia zapisu na wszystkich wykresach rozmiary prezentowane są w tysiącach euro.

Wykres 1.1-1 Rozkład liczebności gospodarstw rolnych z osobowością prawną według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w polu obserwacji Polskiego FADN

2. Analiza Wyników Standardowych

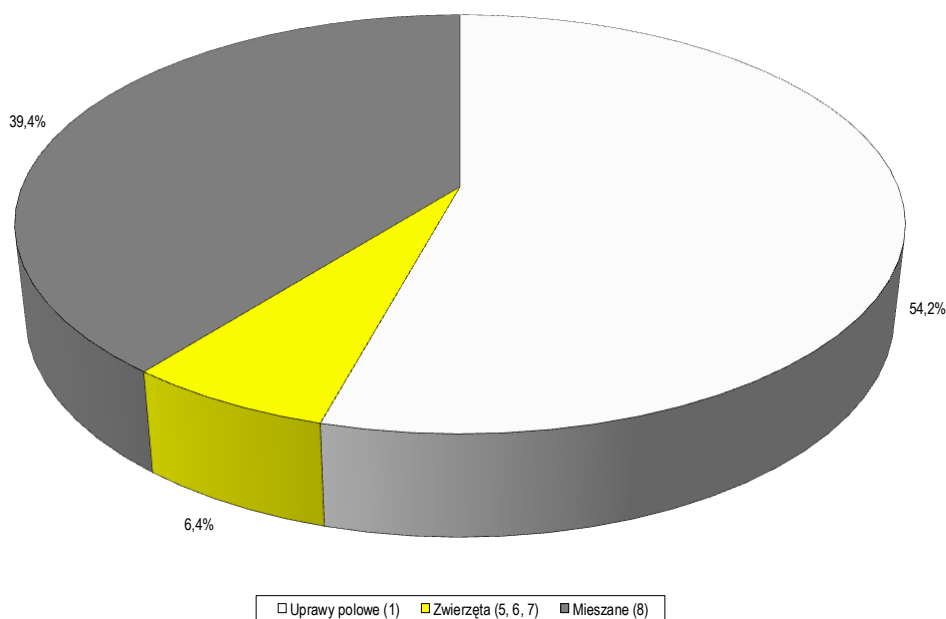
Analizę wyników Standardowych podzielono na dwie części: w pierwszej zaprezentowano strukturę zasobów ziemi, wielkość pogłówna zwierząt, nakłady pracy oraz wartość Standardowej Produkcji, natomiast w drugiej przeanalizowano wybrane parametry wynikowe. Analizę wykonano dla grup gospodarstw wyróżnionych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej.

2.1. Wyniki Standardowe według typów rolniczych

2.1.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych według typów rolniczych

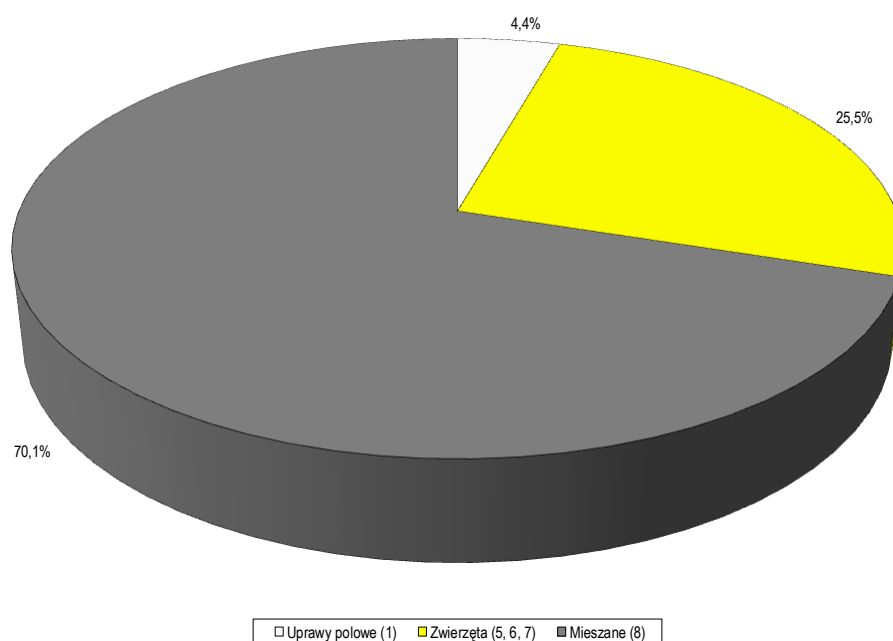
Analizując zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych posiadających osobowość prawną można zauważyć, że ponad 54% powierzchni UR znajdowało się w użytkowaniu gospodarstw nastawionych na uprawy polowe, co z kolei wiąże się z liczebnością tych gospodarstw oraz z charakterem prowadzonej produkcji. Duży udział UR znajduje się także w użytkowaniu gospodarstw mieszanych (prawie 40%), a w dyspozycji gospodarstw z produkcją zwierzęcą znajdowało się zaledwie nieco ponad 6% UR (patrz: Wykres 2.1-1).

Wykres 2.1-1 Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych

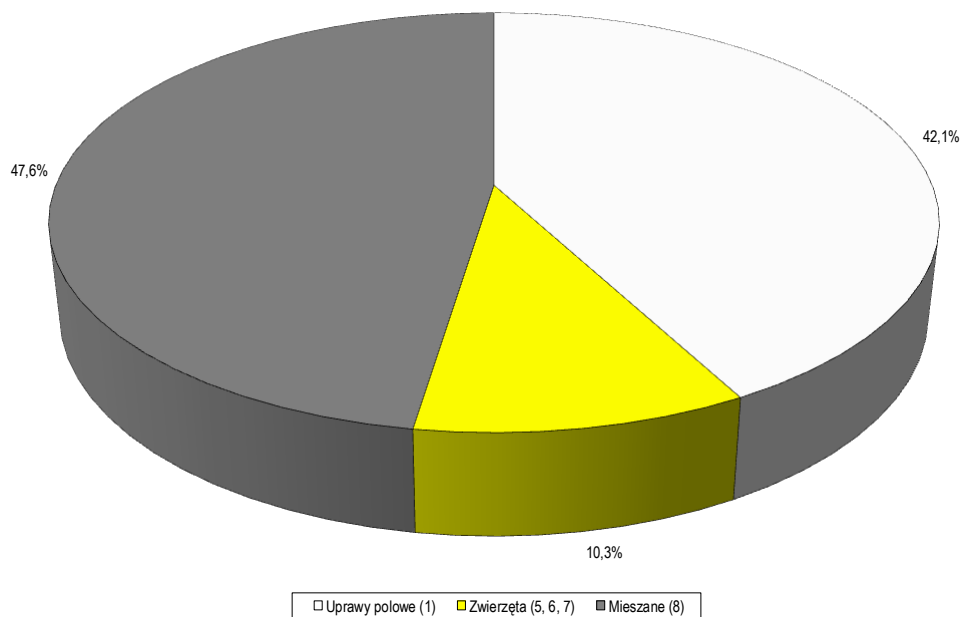
W gospodarstwach mieszanych znajdowało się ponad 70% pogłowia zwierząt (patrz: Wykres 2.1-2), mimo, że liczba tych gospodarstw była tylko 2,5-krotnie większa od liczby gospodarstw wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej. Jednak w grupie gospodarstw mieszanych w przewadze były gospodarstwa duże i bardzo duże, co wobec średnio-dużych gospodarstw zwierzęcych przełożyło się na prawie ich 3-krotnie wyższy udział w pogłowiu zwierząt.

Wykres 2.1-2 Pogłowia zwierząt w polu obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych (w jednostkach przeliczeniowych LU)

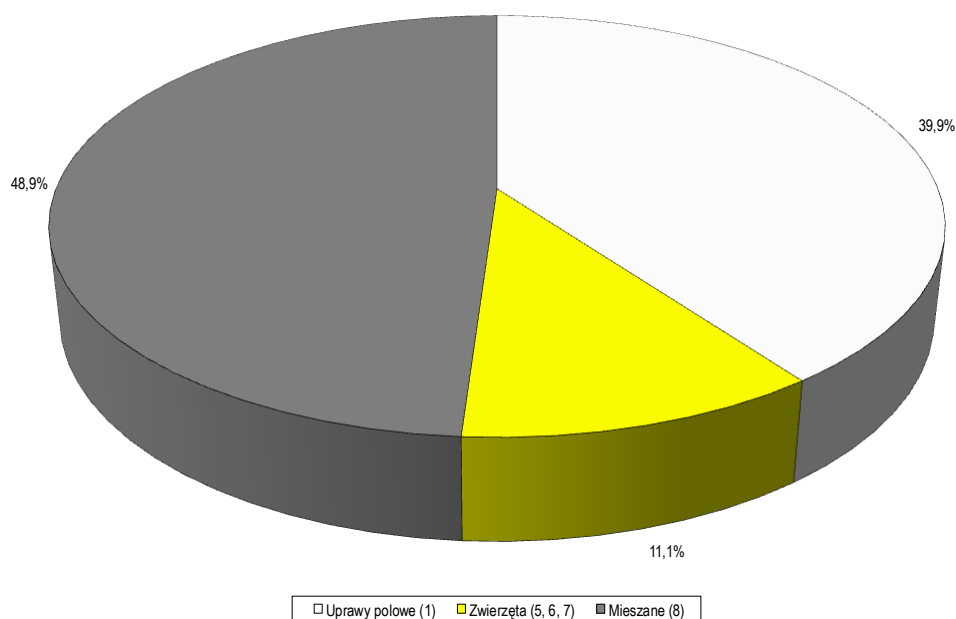
Gospodarstwa mieszane angażowały prawie 48% nakładów pracy ogółem wyrażonych liczbą osób pełnozatrudnionych (AWU). W gospodarstwach nastawionych na uprawy polowe znajdowało się ponad 40% AWU, a w gospodarstwach z produkcją zwierzęcą zaledwie 10% nakładów pracy (patrz: Wykres 2.1-3).

Wykres 2.1-3 Nakłady pracy w polu obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych (w osobach przeliczeniowych - AWU)

Mimo, że gospodarstwa mieszane stanowiły zaledwie 22% ogółu próby gospodarstw osób prawnych, skupionych w nich było 49% wartości wytworzonej Standardowej Produkcji. Udział gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych w wartości wytworzonej Standardowej Produkcji wynosił prawie 40%, a w gospodarstwach zwierzęcych około 11% (patrz: Wykres 2.1-4).

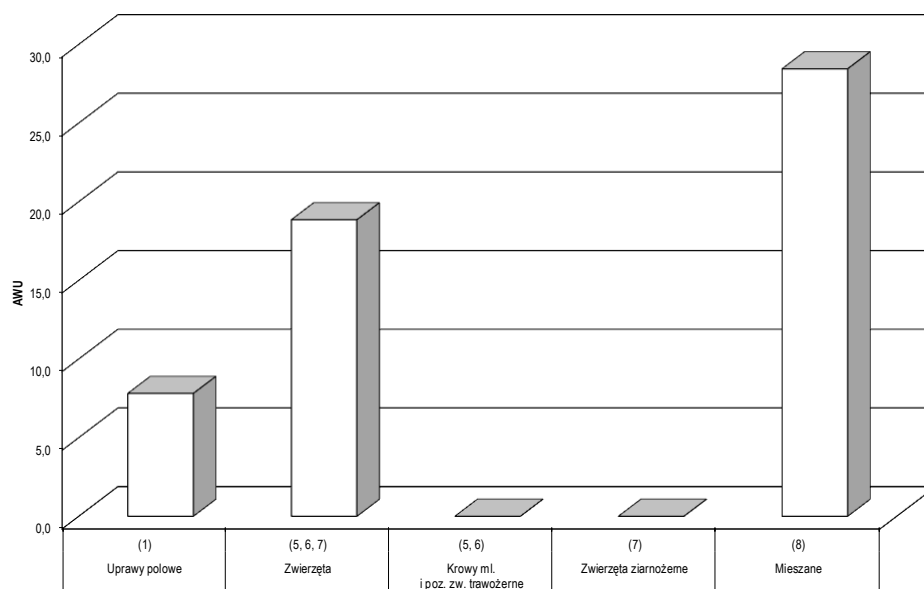
Wykres 2.1-4 Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji Polskiego FADN według typów rolniczych

2.1.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych według typów rolniczych

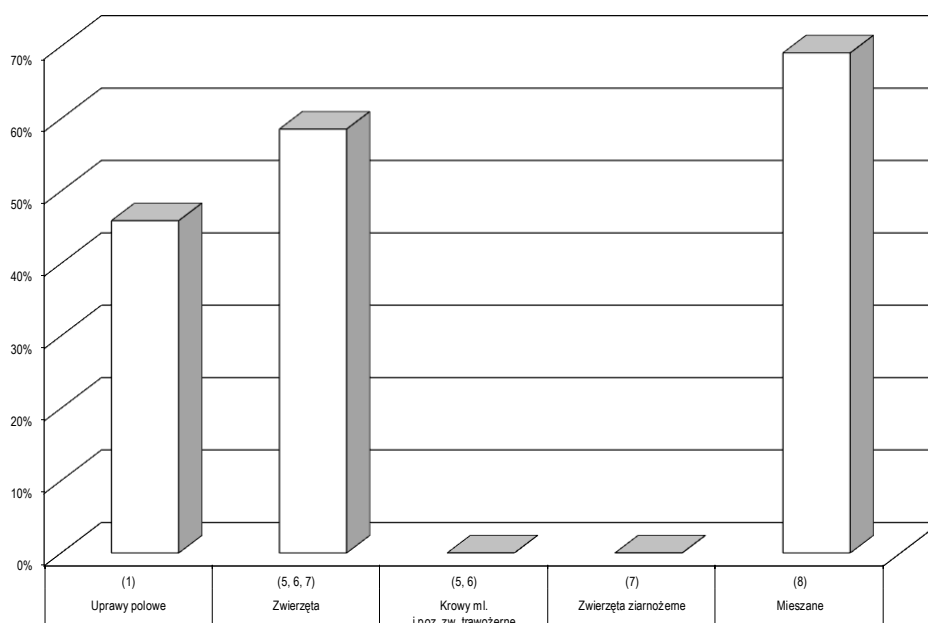
Specyfika gospodarstw z osobowością prawną polega między innymi na tym, że są to najczęściej wielkoobszarowe gospodarstwa spółdzielcze lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o dużej skali produkcji realizowanej w oparciu o pracę najemną. Z tego względu gospodarstwa te charakteryzują się całkowitym brakiem nakładów pracy własnej i wysokimi nakładami pracy najemnej. Największymi nakładami pracy wyrażonymi liczbą osób pełnozatrudnionych w 2014 roku charakteryzowały się gospodarstwa specjalizujące się w mieszanej produkcji roślinnej i zwierzęcej (28 AWU). W gospodarstwach nastawionych na chów zwierząt nakłady pracy były ponad 2-krotnie wyższe niż w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych i wynosiły odpowiednio 19 i 8 AWU (patrz: Wykres 2.1-5).

Wykres 2.1-5 Wielkość nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według typów rolniczych

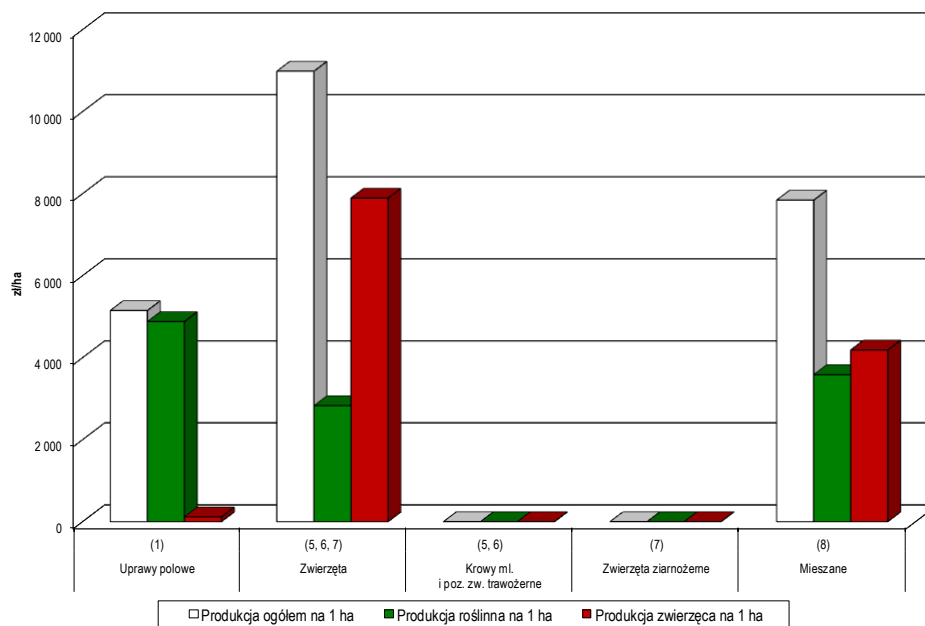
Cechą charakterystyczną gospodarstw z osobowością prawną jest wysoki udział użytków rolnych dodzierżawionych w powierzchni ziemi użytkowanej rolniczo. W 2014 r. najniższym, blisko 46% udziałem ziemi dodzierżawionej w użytkach rolnych, charakteryzowały się gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych (patrz: Wykres 2.1-6), natomiast najwyższym gospodarstwa z produkcją mieszaną (prawie 70%). W gospodarstwach nastawionych na chów zwierząt udział dodzierżawionych UR w całkowitej powierzchni UR gospodarstwa wyniósł 59%.

Wykres 2.1-6   Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według typów rolniczych

W 2014 r. gospodarstwa wyspecjalizowane w produkcji zwierzęcej oraz gospodarstwa mieszane uzyskały największą wartość produktywności ziemi mierzoną wartością produkcji ogółem na 1 ha UR. W gospodarstwach tych wartość tego wskaźnika wynosiła odpowiednio 11 tys. zł/ha i 7,8 tys. zł/ha. Duże różnice można zaobserwować w strukturze produkcji w tych gospodarstwach. W grupie gospodarstw mieszanych wartości produkcji zwierzęcej i roślinnej były na zbliżonym poziomie, podczas gdy w grupie gospodarstw nastawionych na produkcję zwierzęcą wartość produkcji zwierzęcej w przeliczeniu na 1 ha powierzchni UR była niemal 3-krotnie wyższa niż wartość produkcji roślinnej na 1 ha. Najmniej produktywnie pod tym względem były gospodarstwa nastawione na uprawy polowe. Wartość produkcji na 1 ha w tych gospodarstwach wynosiła około 5 tys. zł i niemal w całości stanowiła ją produkcja roślinna (95%) (patrz: Wykres 2.1-7).

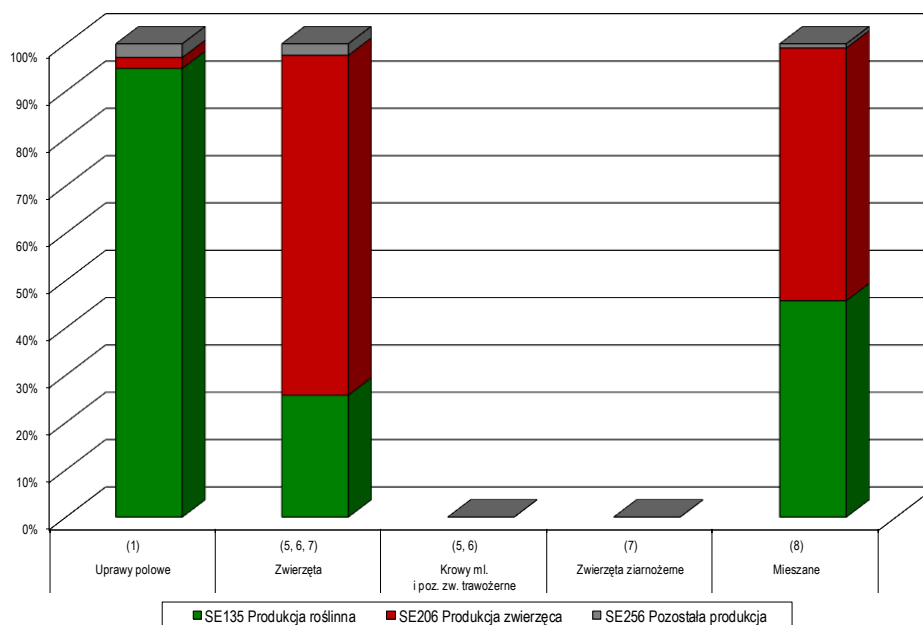
Wykres 2.1-7 Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

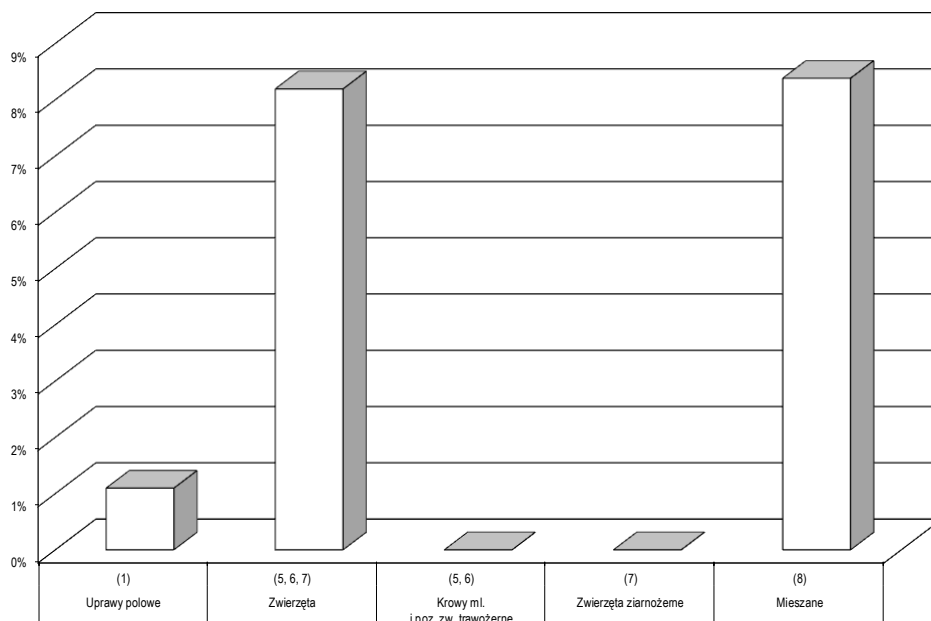
Wykres 2.1-8 oddaje specyfikę produkcji w różnych typach gospodarstw. Zgodnie z oczekiwaniami, w gospodarstwach nastawionych na uprawy polowe zdecydowanie dominowała produkcja roślinna. W gospodarstwach z typem produkcji mieszanej udział produkcji zwierzęcej był wyższy niż udział produkcji roślinnej i wynosił odpowiednio: 53 % oraz 46%. Interesujące jest to, że w grupach gospodarstw ukierunkowanych na produkcję zwierzęcą, udział wartości produkcji roślinnej w wartości produkcji ogółem był stosunkowo wysoki i wynosił ponad 26%. We wszystkich gospodarstwach z osobowością prawną zaznaczył się niewielki udział produkcji pozostałej w strukturze produkcji ogółem i wynosił on od niespełna 1% w gospodarstwach mieszanych do około 3% w gospodarstwach z uprawami polowymi.

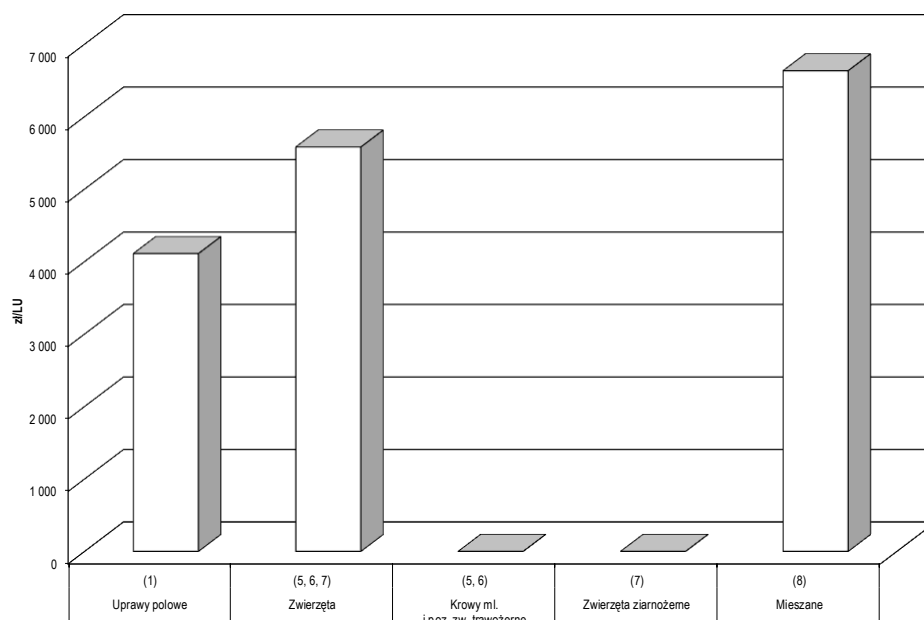
Wykres 2.1-8 Struktura produkcji ogółem według typów rolniczych

Gospodarstwa z osobowością prawną charakteryzują się niskim poziomem zużycia wewnętrznego w stosunku do wartości produkcji. W 2014 roku gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych zużyły w procesie produkcji około 1,1% wartości produkcji ogółem. Niski udział zużycia wewnętrznego w wartości produkcji może dowodzić temu, że tylko nieliczne gospodarstwa z osobowością prawną i w ograniczonym zakresie zużywały własny materiał siewny, a w większości bazowały na materiale siewnym pochodzącym z zakupu. Zużycie wewnętrzne w gospodarstwach z produkcją zwierzęcą i w gospodarstwach mieszanych było na zbliżonym poziomie 8% wartości produkcji. W gospodarstwach tych część wytworzonej produkcji zużywana była jako pasza dla zwierząt (patrz: Wykres 2.1-9).

Wykres 2.1-9   **Udział zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według typów rolniczych**

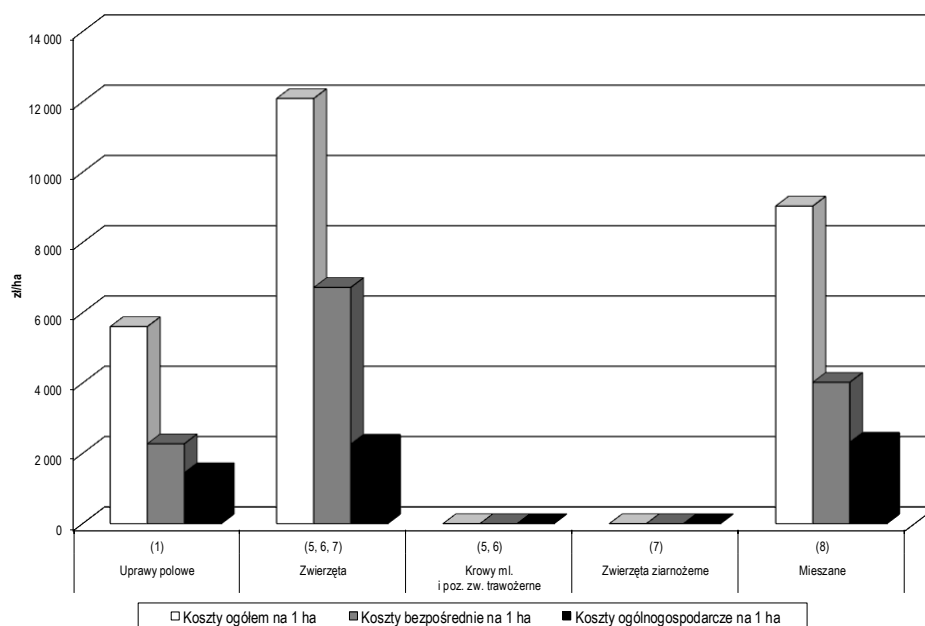
Gospodarstwa specjalizujące się w produkcji zwierzęcej (typy 5, 6 i 7) osiągnęły wartość produkcji zwierzęcej w przeliczeniu na jednostkę przeliczeniową zwierząt (LU) wynoszącą 5 580 zł. Bardziej efektywne w produkcji zwierzęcej w 2014 roku były gospodarstwa o mieszanej produkcji, w przypadku których wartość tego wskaźnika wyniosła 6 633 zł/LU (Wykres 2.1-10).

Wykres 2.1-10   **Produkcja zwierzęca na 1 LU według typów rolniczych**

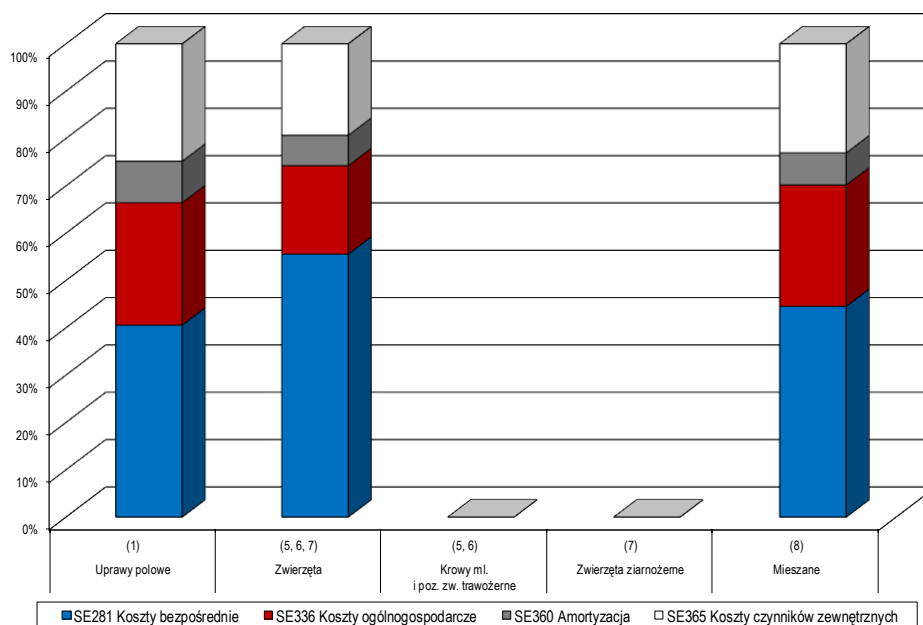
Intensywność produkcji mierzona wartością kosztów w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych koresponduje z produktywnością ziemi (patrz: Wykres 2.1-7 oraz Wykres 2.1-11). Poziom kosztów produkcji w gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej był

najwyższy (12 tys. zł/ha), przy czym najwyższy był też w tej grupie poziom kosztów bezpośrednich wynoszący 6,7 tys. zł/ha. W grupie gospodarstw mieszanych koszty ogółem w przeliczeniu na 1 ha miały wartość o 3 tys. zł niższą, niż w typach zwierzęcych. Najniższą wartość kosztów na jednostkę powierzchni odnotowano w typie upraw polowych (5,6 tys. zł/ha).

Wykres 2.1-11 Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

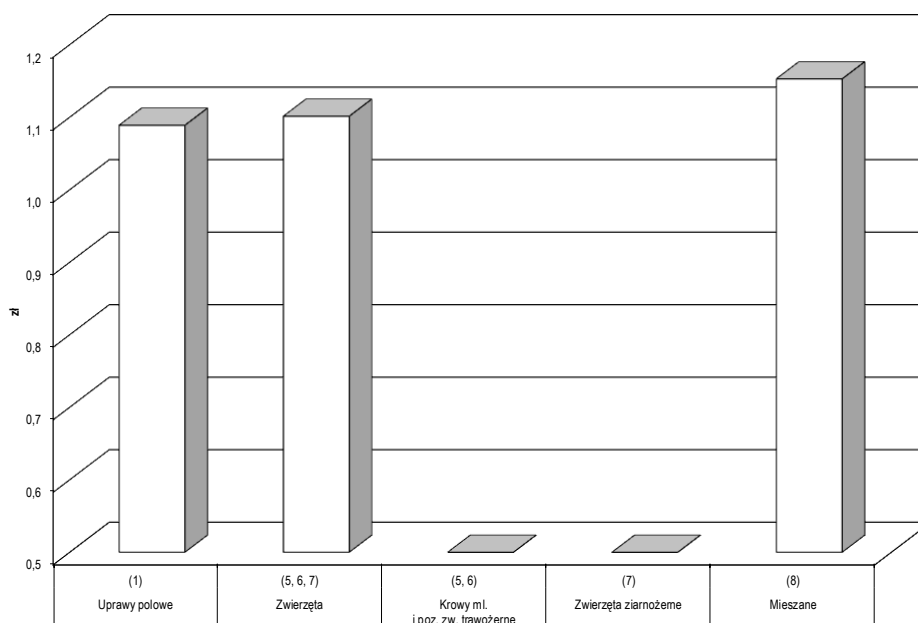

W 2014 roku gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach polowych oraz gospodarstwa mieszane charakteryzowały się podobną i typową dla tych grup strukturą kosztów produkcji (koszty bezpośrednio 40-45%, koszty ogólnogospodarcze około 26%, amortyzacja około 7-9%, koszty czynników zewnętrznych około 23-25%). W gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej można dostrzec zdecydowaną przewagę kosztów bezpośrednich (56%), przy istotnie niższym niż w pozostałych grupach gospodarstw udziale kosztów czynników zewnętrznych (19%) oraz kosztów ogólnogospodarczych (19%) (patrz: Wykres 2.1-12).

Wykres 2.1-12 Struktura kosztów ogółem według typów rolniczych

Poniżej przedstawiono relację kosztów produkcji ogółem do wartości produkcji ogółem określaną jako efektywność produkcji bez dopłat (patrz: Wykres 2.1-13). Wszystkie analizowane grupy gospodarstw uzyskały niekorzystną relację produkcyjno-kosztową, ale różnice między nimi były nieznaczne. Najniższą efektywność produkcji bez dopłat uzyskały gospodarstwa mieszane, w których wytworzenie 1 zł produkcji wymagało poniesienia 1,15 zł kosztów. W gospodarstwach z uprawami polowymi i z produkcją zwierzęcą relacje kosztowo-produkcyjne były podobne. W pierwszej grupie stosunek wartości kosztów całkowitych do wartości produkcji ogółem wyniósł 1,09, a w drugiej 1,10.

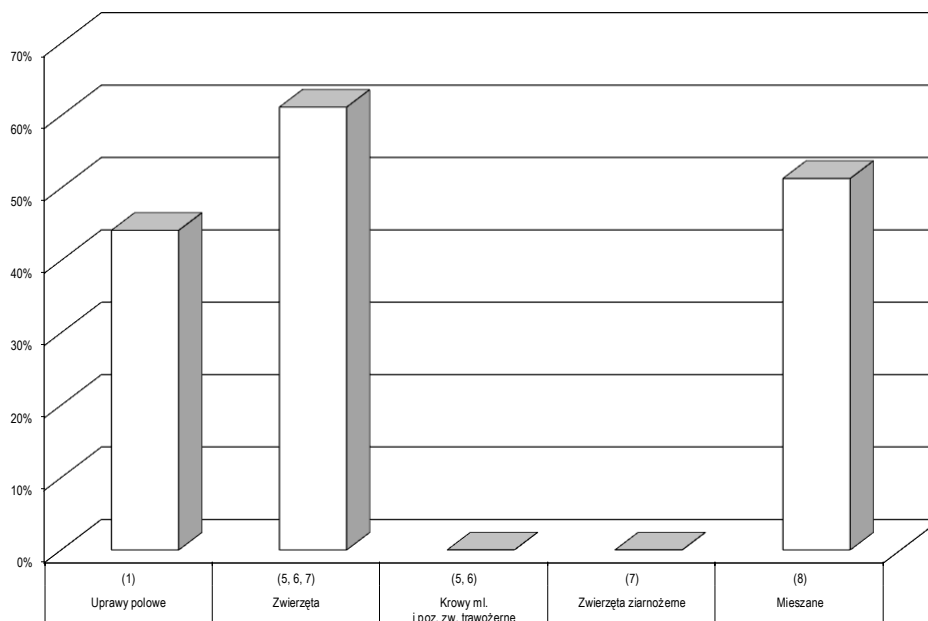
Wykres 2.1-13 Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według typów rolniczych

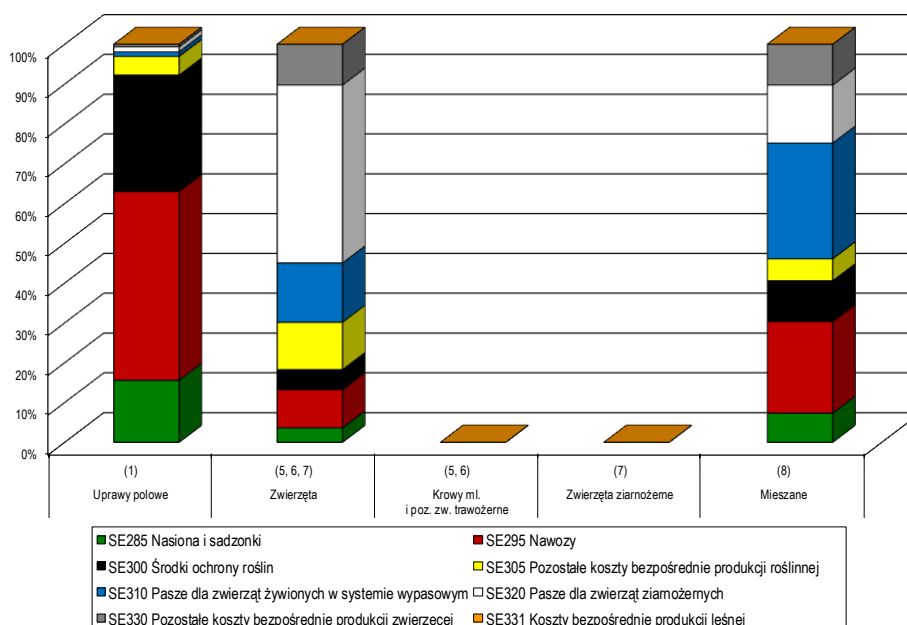
W 2014 roku w gospodarstwach specjalizujących się w chowie zwierząt (typy 5, 6 i 7) koszty bezpośrednie stanowiły 61% wartości produkcji ogółem i był to najwyższy poziom spośród analizowanych typów. W pozostałych dwóch typach rolniczych, tzn. w typie uprawy polowe oraz w gospodarstwach mieszanych relacja tych kosztów do produkcji wynosiła odpowiednio 44% i 51% (patrz: Wykres 2.1-14).

Wykres 2.1-15 oddaje zróżnicowaną strukturę kosztów bezpośrednich w analizowanych typach gospodarstw z osobowością prawną ściśle powiązaną z kierunkiem prowadzonej przez te gospodarstwa produkcji. W gospodarstwach wyspecjalizowanych w uprawach polowych około 97% kosztów bezpośrednich stanowiły koszty bezpośrednie produkcji roślinnej, tj. nawozy, środki ochrony roślin oraz nasiona. W gospodarstwach ze zwierzętami prawie 45% wartości kosztów bezpośrednich stanowiły pasze dla zwierząt ziarnożernych (drób i trzoda chlewna), a około 15% pasze dla zwierząt żywionych systemem wypasowym. Najbardziej zróżnicowana struktura kosztów bezpośrednich była w gospodarstwach mieszanych. Tutaj największy udział w strukturze miały koszty pasz dla przeżuwaczy oraz koszty nawozów.

Wykres 2.1-14 Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według typów rolniczych

Wykres 2.1-15 Struktura kosztów bezpośrednich według typów rolniczych

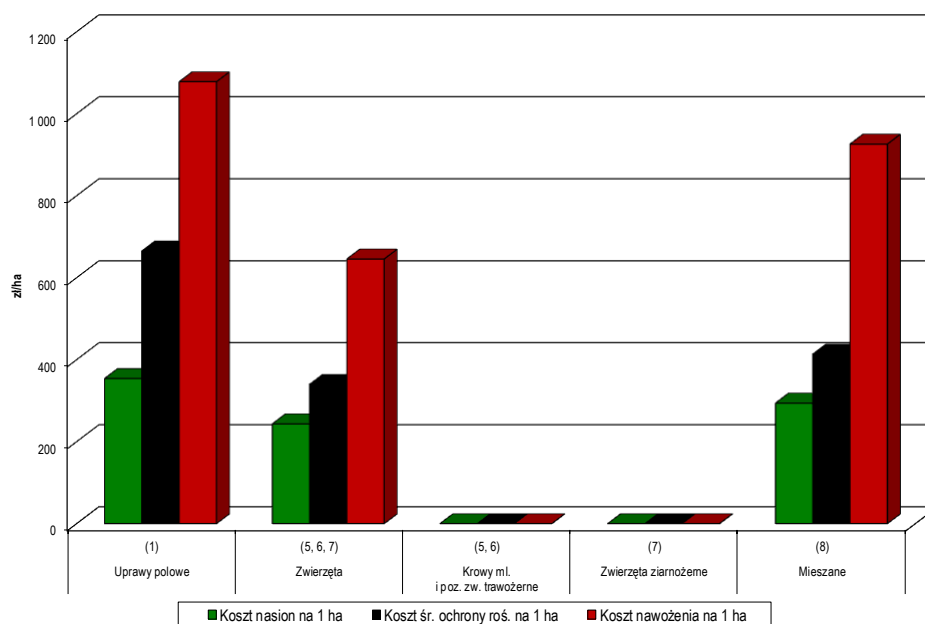
W 2014 r. koszty nawożenia w gospodarstwach z uprawami polowymi były najwyższe spośród analizowanych typów i wynosiły około 1 078 zł/ha UR. Nieznacznie niższe (około 926 zł/ha) były koszty nawozów na 1 ha w gospodarstwach mieszanych, natomiast w gospodarstwach nastawionych na produkcję zwierzęcą koszty te nie przekroczyły poziomu 650 zł/ha.

Podobnie sytuacja kształtowała się w przypadku kosztu środków ochrony roślin na 1 ha UR. W gospodarstwach polowych koszty te wynosiły 665 zł/ha i były prawie 2 - krotnie

wyższe niż w gospodarstwach zwierzęcych i około 1,6 razy wyższe niż w gospodarstwach mieszanych.

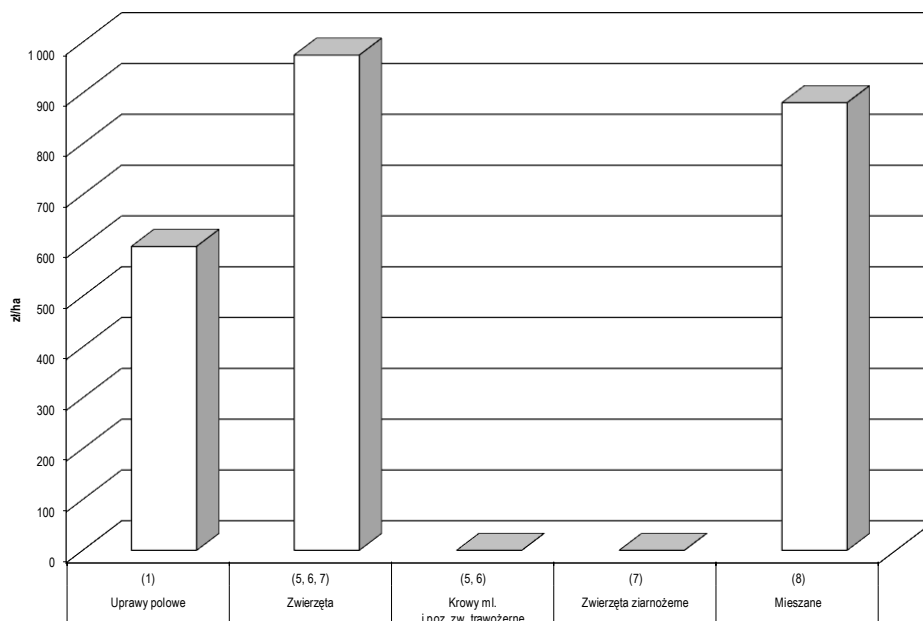
Znacznie mniejsze różnice zachodziły w poziomie kosztu nasion między analizowanymi grupami gospodarstw. Tutaj ponownie najwyższy ich poziom był w gospodarstwach z uprawami polowymi – około 354 zł/ha, wobec 294 zł/ha w gospodarstwach mieszanych i 243 zł/ha w gospodarstwach ze zwierzętami (patrz: Wykres 2.1-16).

Wykres 2.1-16 Koszty nasion, środków ochrony roślin i nawożenia na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

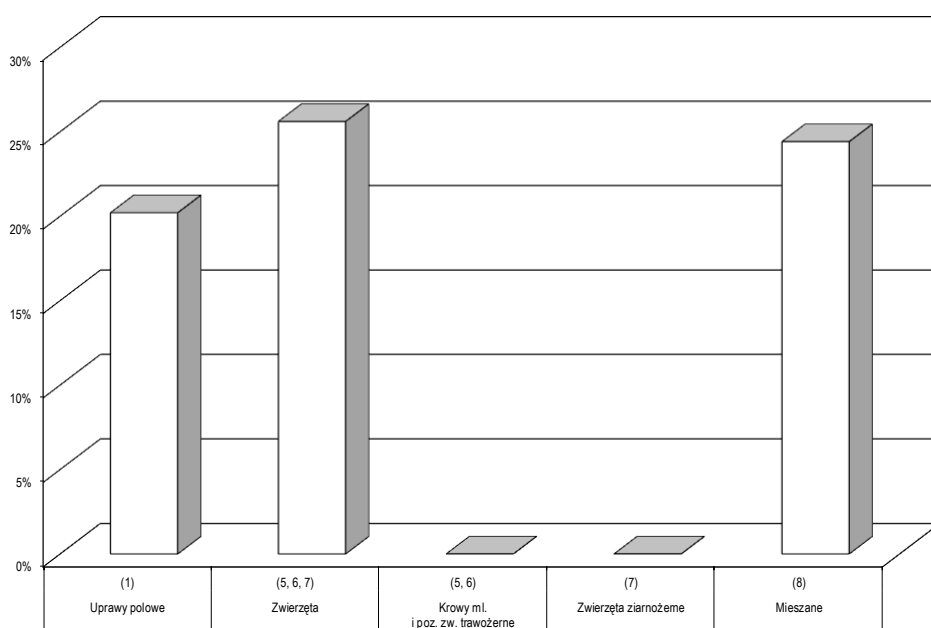
W 2014 roku najmniej energochłonne były gospodarstwa z uprawami polowymi (598 zł/ha). Prawie 1,5 razy wyższe było zużycie energii w gospodarstwach o mieszanej produkcji roślinnej i zwierzęcej (881 zł/ha) (patrz: Wykres 2.1-17). Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z metodyką FADN koszty energii i paliw zaliczane są do kosztów ogólnogospodarczych.

Wykres 2.1-17 Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

W 2014 roku gospodarstwa z osobowością prawną odnotowały dość wysokie koszty amortyzacji w relacji do wartości dodanej brutto (patrz: Wykres 2.1-18). Największy poziom amortyzacji osiągnęły gospodarstwa nastawione na produkcję zwierzęcą, w których amortyzacja stanowiła 26% wartości dodanej brutto. Najkorzystniejsze relacje kosztów zużycia rzeczowych składników majątku trwałego do wytworzonej przy ich zaangażowaniu wartości dodanej brutto, miały gospodarstwa nastawione na uprawy polowe (20%).

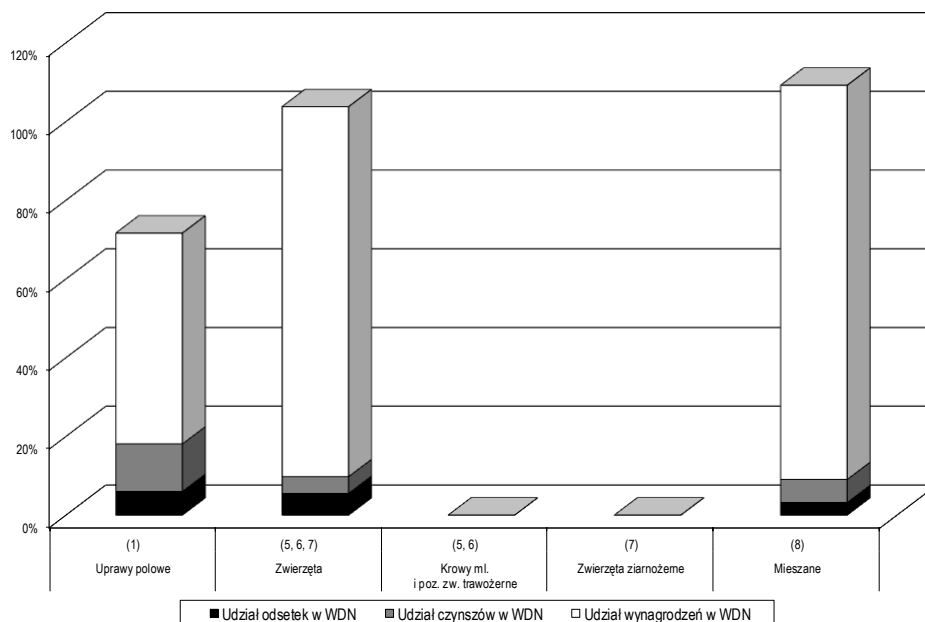
Wykres 2.1-18 Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według typów rolniczych

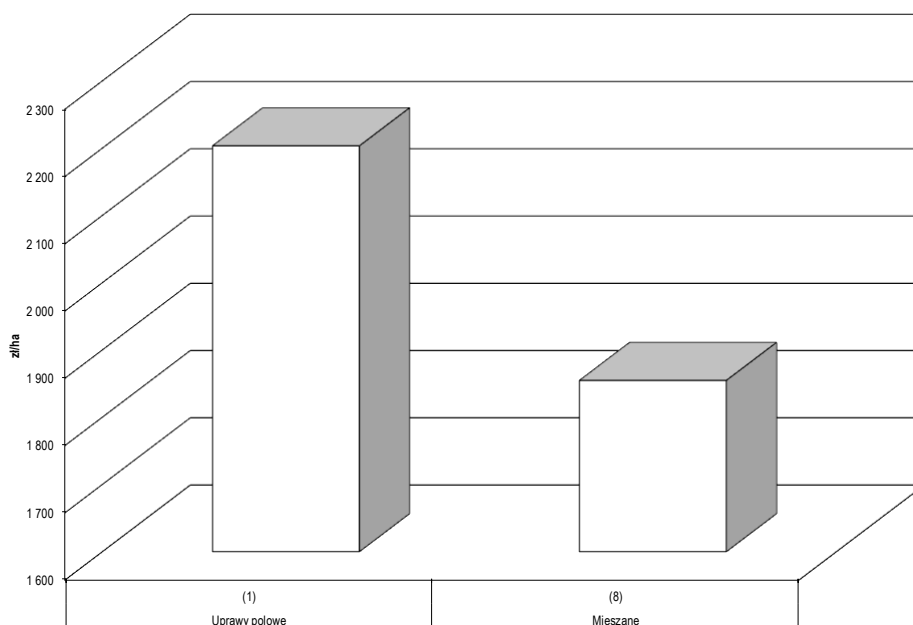
Jedną z cech charakteryzujących gospodarstwa z osobowością prawną są wysokie koszty czynników zewnętrznych, w których dominującą pozycję stanowią wynagrodzenia najmniej siły roboczej. W 2014 roku we wszystkich analizowanych grupach gospodarstw stosunek kosztu czynników zewnętrznych do wartości dodanej netto był bardzo wysoki. Najkorzystniejsze relacje kosztów czynników zewnętrznych do wartości dodanej netto miały gospodarstwa nastawione na uprawy polowe, które na opłacenie obcych czynników wytwórczych musiały przeznaczyć 72% wartości dodanej netto. Najmniej korzystnie pod tym względem wypadły gospodarstwa mieszane. W gospodarstwach tych koszty czynników zewnętrznych stanowiły prawie 109% wypracowanej wartości dodanej netto (patrz: Wykres 2.1-19).

Wykres 2.1-19   **Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według typów rolniczych**

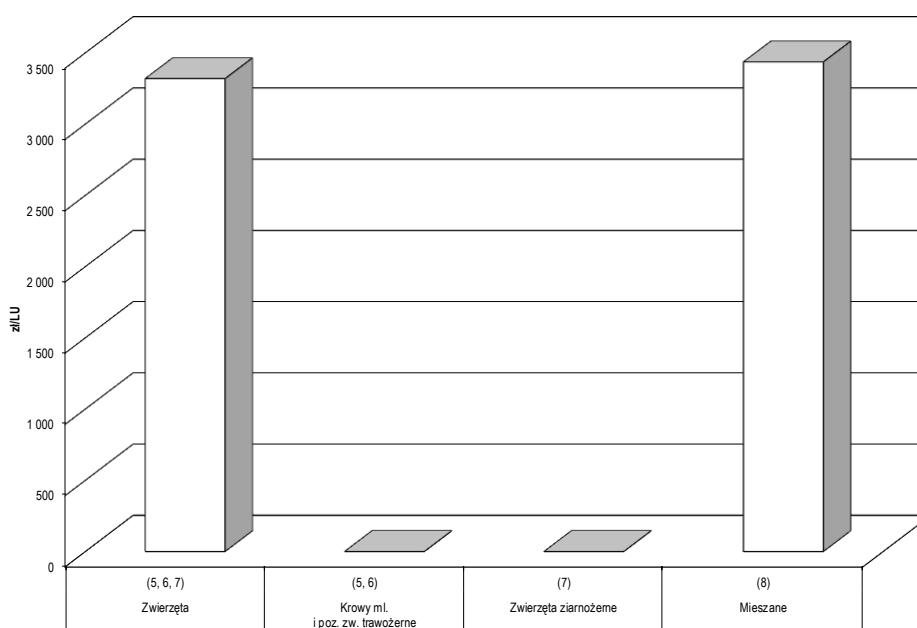
Wykres 2.1-20 przedstawia wysokość kosztów bezpośrednich produkcji roślinnej na 1 ha UR. Koszty te obliczono tylko dla typów rolniczych, w których produkcja roślinna stanowi główną gałąź produkcji oraz dla gospodarstw mieszanych. Wyższy poziom tych kosztów poniosły gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach polowych (2 203 zł/ha). W gospodarstwach mieszanych poziom tych kosztów w przeliczeniu na 1 ha był niższy o prawie 350 zł.

Wykres 2.1-20 Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według typów rolniczych

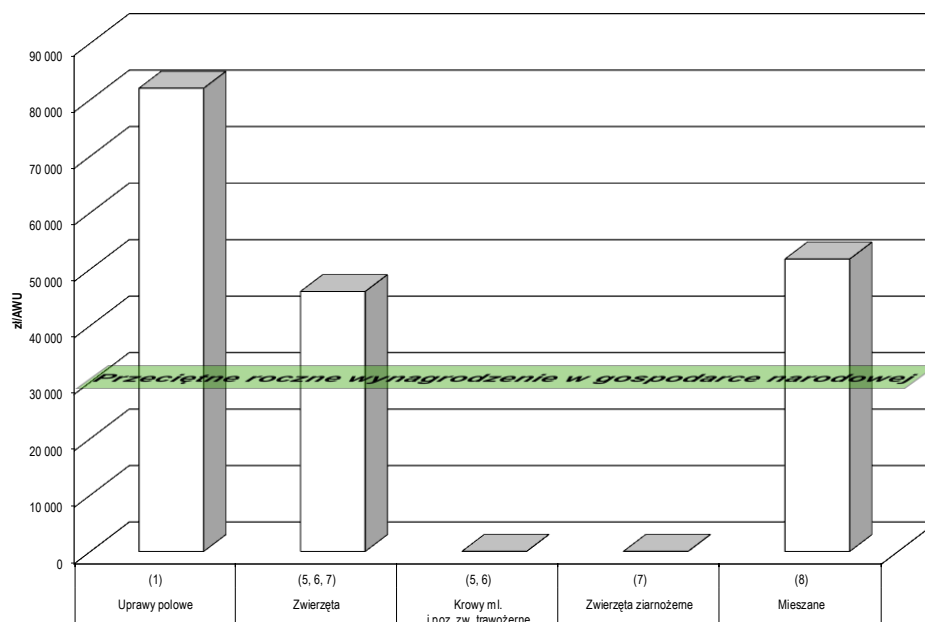
Wykres 2.1-21 przedstawia wysokość kosztów bezpośrednich produkcji zwierzęcej w przeliczeniu na 1 LU. Koszty te obliczono tylko dla typów rolniczych, w których produkcja zwierzęca stanowi główną gałąź produkcji oraz dla gospodarstw mieszanych. Wyższy poziom tych kosztów poniosły gospodarstwa o mieszanej produkcji roślinnej i zwierzęcej (3 436 zł/LU). W gospodarstwach nastawionych na chów zwierząt (typy 5, 6 i 7) poziom tych kosztów w przeliczeniu na 1 sztukę przeliczeniową zwierząt był niższy o ponad 100 zł.

Wykres 2.1-21 Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według typów rolniczych

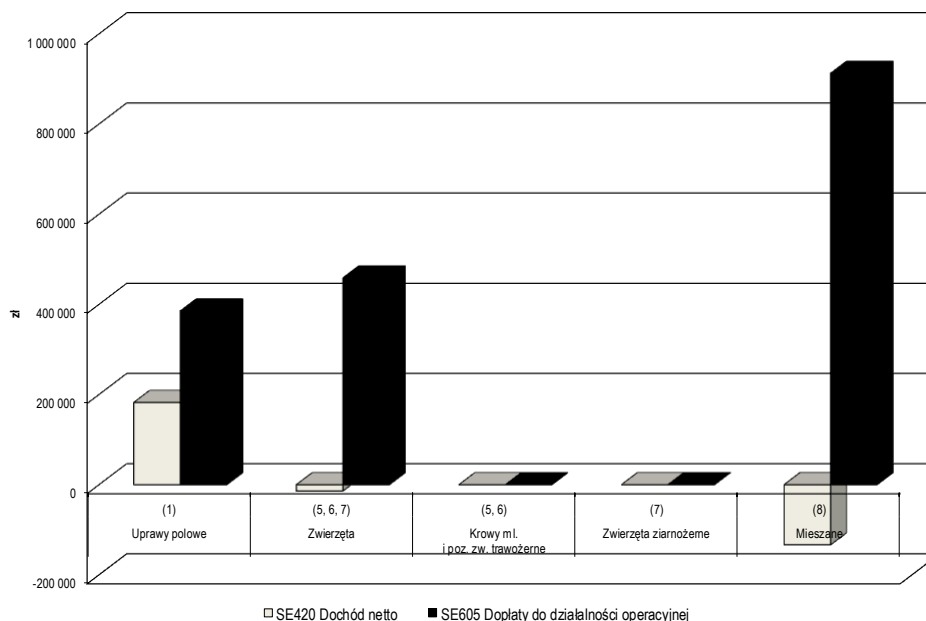
W 2014 roku analizowane typy gospodarstw z osobowością prawną wypracowały o wiele wyższą wartość dodaną netto na osobę pełnozatrudnioną od przeciętnego, rocznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej (patrz: Wykres 2.1-22). Najlepsze rezultaty w tym zakresie osiągnęły gospodarstwa z typu uprawy polowe, które wypracowały wartość dodaną netto w wysokości 81 989 zł/AWU, co było ponad 2,5-krotnie wyższą wartością niż średnie roczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej, wynoszące 30 915 zł/osobę. Gospodarstwa mieszane oraz z uprawami polowymi osiągnęły zbliżone wartości WDN/AWU. W przypadku obydwu tych grup wartość tego wskaźnika około 1,5-krotnie przekraczała średni poziom dochodu netto na osobę w Polsce w analizowanym okresie.

Wykres 2.1-22 Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych

Dopłaty do działalności operacyjnej gospodarstw z osobowością prawną w 2014 r. miały istotny wpływ na osiągnięte wyniki ekonomiczne gospodarstw. Po uwzględnieniu dopłat, zarówno gospodarstwa wyspecjalizowane w produkcji zwierzęcej, jak i gospodarstwa o mieszanej produkcji roślinnej i zwierzęcej, osiągnęły stratę – ujemną wartość dochodu netto. W przypadku gospodarstw mieszanych strata ta została znacznie zniwelowana za sprawą otrzymanych dopłat, których wartość w tych gospodarstwach wyniosła średnio 912 tys. zł na gospodarstwo. W gospodarstwach reprezentujących zwierzęce typy produkcji średnia wartość dopłat była dwukrotnie niższa (Wykres 2.1-23). W gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych dopłaty były 2-krotnie wyższe od dochodu. W Polsce wysokość dopłat jest silnie związana z powierzchnią użytków rolnych, a w porównaniu z innymi typami rolniczymi te ostatnie dysponowały najmniejszą liczbą ha UR.

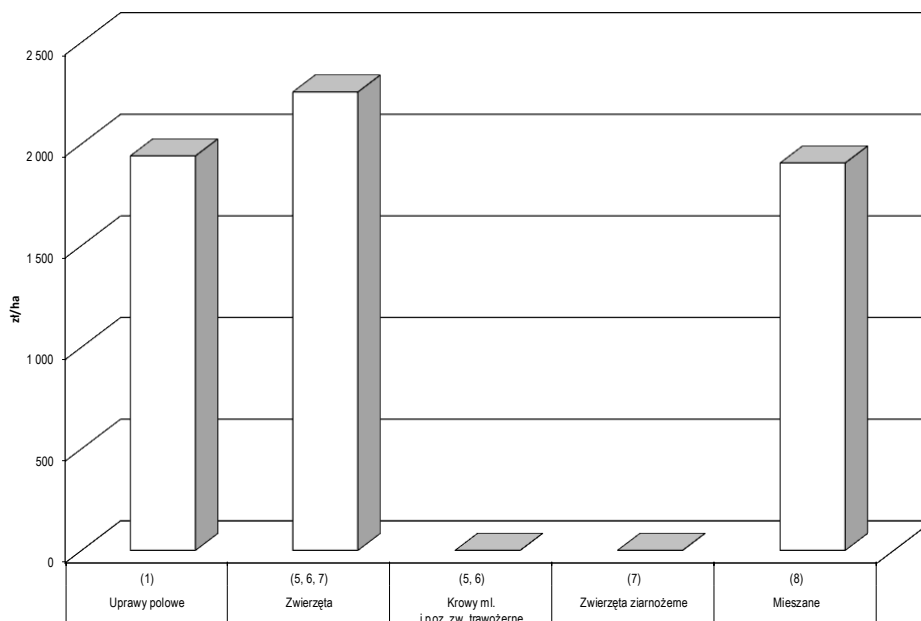
Wykres 2.1-23 Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód netto z gospodarstwa rolnego według typów rolniczych

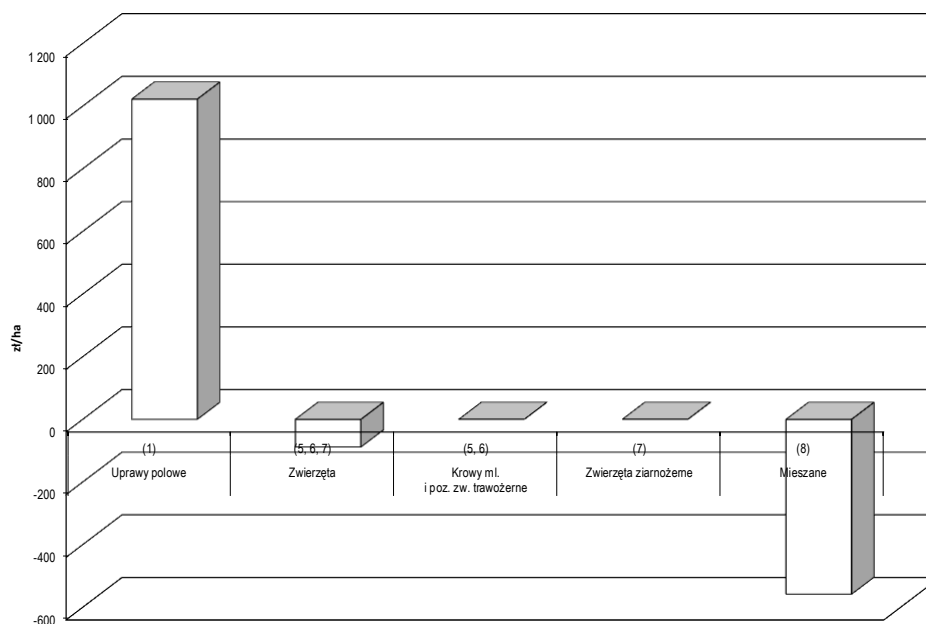
Wartość dodana netto w przeliczeniu na 1 ha powierzchni użytków rolnych zawierała się w przedziale od 1 905 zł w gospodarstwach z produkcją mieszaną do 2 255 zł w gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej. W gospodarstwach o typie uprawy polowe wartość dodana netto w przeliczeniu na 1 ha UR była zbliżona do wartości osiągniętej przez gospodarstwa mieszane i wynosiła 1 940 zł (patrz: Wykres 2.1-24).

Spośród gospodarstw z osobowością prawną, jedyną grupą, która osiągnęła dodatnią wartość dochodu netto były gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach polowych. Wartość dochodu w przeliczeniu na jednostkę powierzchni ziemi własnej w tej grupie wyniosła 1022 zł/ha. W 2014 r. gospodarstwa z produkcją zwierzęcą, zarówno wyspecjalizowane jak i mieszane, uzyskały stratę. W przypadku gospodarstw mieszanych strata ta wyniosła 558 zł/ha, a w przypadku gospodarstwa z typów zwierzęcych -88 zł/ha (Wykres 2.1-25).

Wykres 2.1-24 Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych

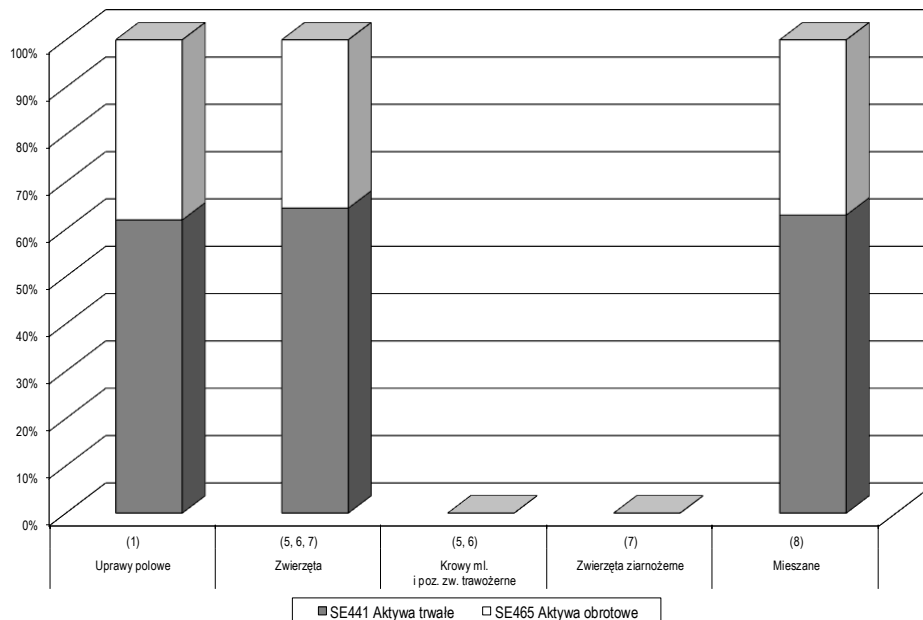
Wykres 2.1-25 Dochód netto z gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według typów rolniczych

Gospodarstwa z osobowością prawną charakteryzowały się stosunkowo korzystną strukturą aktywów. Środki trwałe dominowały wprawdzie w ich strukturze (patrz: Wykres 2.1-26), jednak ich udział był znacznie mniejszy niż w gospodarstwach indywidualnych. Wiązało się to ze znacznym udziałem majątku dzierżawionego w tych gospodarstwach. Struktura majątku powinna więc korzystnie wpływać na efektywność gospodarowania, ponieważ w strukturze środków trwałych w gospodarstwach z osobowością prawną mniej jest aktywów zmniejszających tempo krążenia środków pieniężnych. W analizowanych

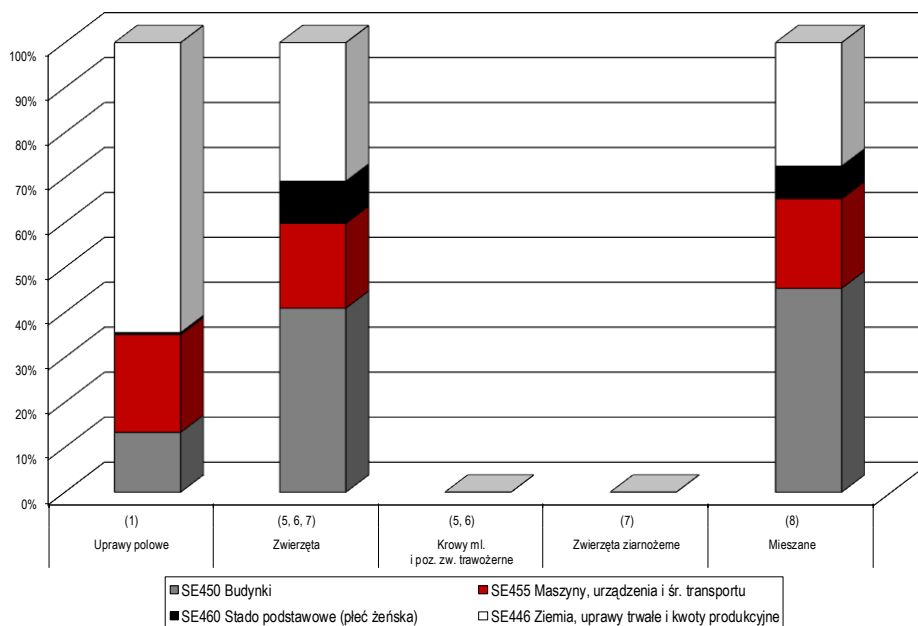
grupach gospodarstw osób prawnych udział aktywów trwałych w aktywach ogółem mieścił się w przedziale od 62% do 64%.

Wykres 2.1-26 Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

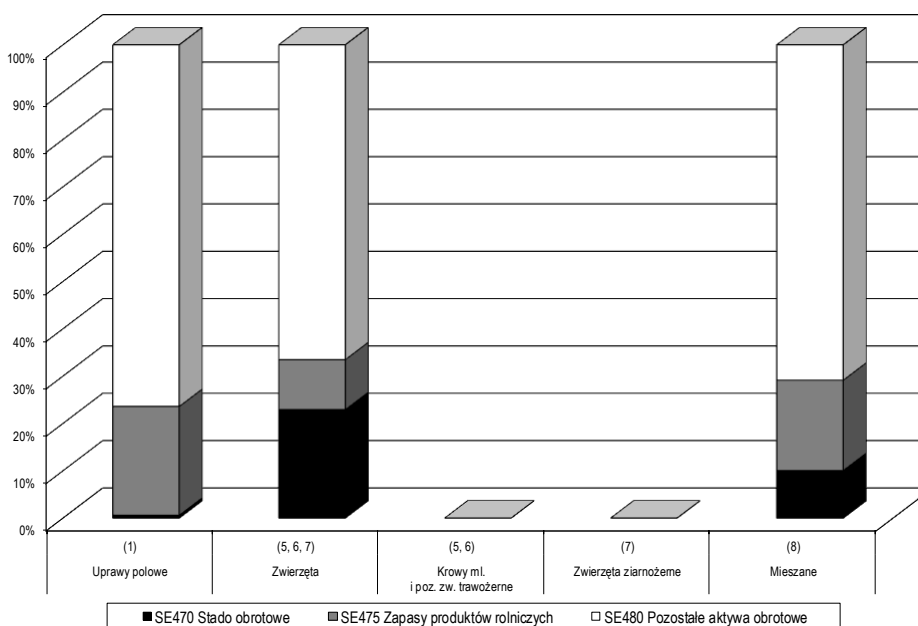
Struktura środków trwałych w gospodarstwach z osobowością prawną w 2014 r. była zgodna z charakterem prowadzonej produkcji (patrz: Wykres 2.1-27). Gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach polowych, adekwatnie do prowadzonej produkcji, charakteryzowały się największym udziałem wartości ziemi w strukturze środków trwałych (około 65%) i niewielkim, 13% udziałem budynków. W pozostałych grupach gospodarstw, największą pozycję w strukturze aktywów trwałych stanowiła wartość budynków. Trzecim składnikiem pod względem udziału w środkach trwałych były maszyny, urządzenia i środki transportowe (od 19% do 22% w analizowanych typach). Udział wartości zwierząt stada podstawowego we wszystkich typach był najmniejszy w strukturze aktywów, przy czym w gospodarstwach mieszanych i w gospodarstwach ze zwierzętami było to około 7-9%, podczas gdy w grupie jednostek wyspecjalizowanych w uprawach polowych wartość zwierząt stada podstawowego stanowiła zaledwie 0,5% aktywów trwałych.

Wykres 2.1-27 Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

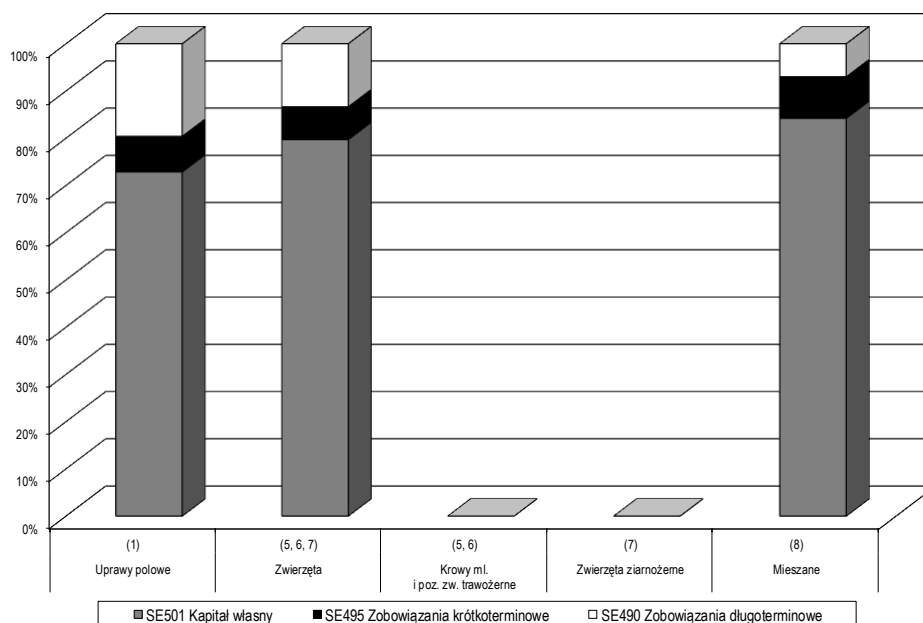
W strukturze środków obrotowych gospodarstw z osobowością prawną największy udział miały pozostałe aktywa, na które składały się między innymi: wartość upraw na pniu (wycenione oziminy w polu), należności za sprzedane płody rolne i środki pieniężne. Relacja pozostałych aktywów obrotowych do ogółu aktywów obrotowych wynosiła odpowiednio od 67% w gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej do 76% w gospodarstwach o typie uprawy polowe (patrz: Wykres 2.1-28).

Wykres 2.1-28 Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

Aktywa gospodarstw finansowane były głównie kapitałem własnym (patrz: Wykres 2.1-29). W zależności od analizowanego typu rolnego udział tego kapitału w strukturze pasywów zawierał się między 73% i 84%. Kapitałem obcym w największym stopniu wspomagane były gospodarstwa z uprawami polowymi. W gospodarstwach tych zobowiązania długo- i krótkoterminowe stanowiły 27% ogółu źródeł finansowania działalności przedsiębiorstw, podczas gdy w grupie gospodarstw z produkcją mieszaną kapitał obcy stanowił 16% struktury pasywów. Struktura samych zobowiązań była najkorzystniejsza w gospodarstwach z uprawami polowymi, ponieważ gospodarstwa te w większym stopniu korzystały z kredytów długookresowych (72% całości zobowiązań) najczęściej zaciąganych na realizację inwestycji, od mniej korzystnych – ze względu na wysokie odsetki i krótki okres spłaty – kredytów krótkookresowych zaciąganych na dofinansowanie działalności operacyjnej.

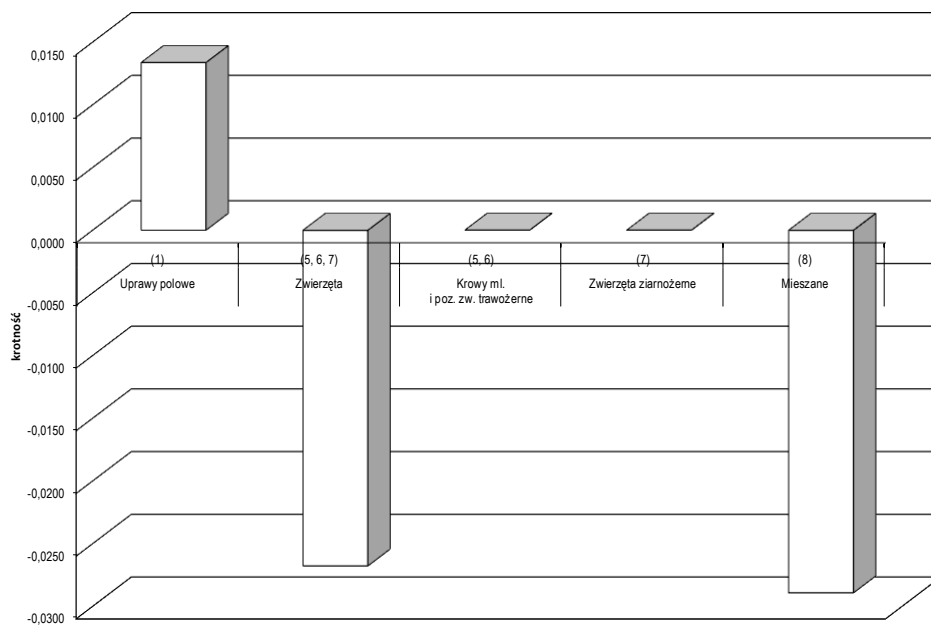
Wykres 2.1-29 Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

Wykres 2.1-30 informuje o efektywności środków skoncentrowanych w składnikach majątkowych gospodarstw z osobowością prawną. Tylko gospodarstwa wyspecjalizowane w produkcji upraw polowych mogły uzyskać zwrot środków ulokowanych w majątku gospodarstwa ponieważ saldo przepływu środków pieniężnych (2) było dodatnie.

Wykres 2.1-30 Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według typów rolniczych

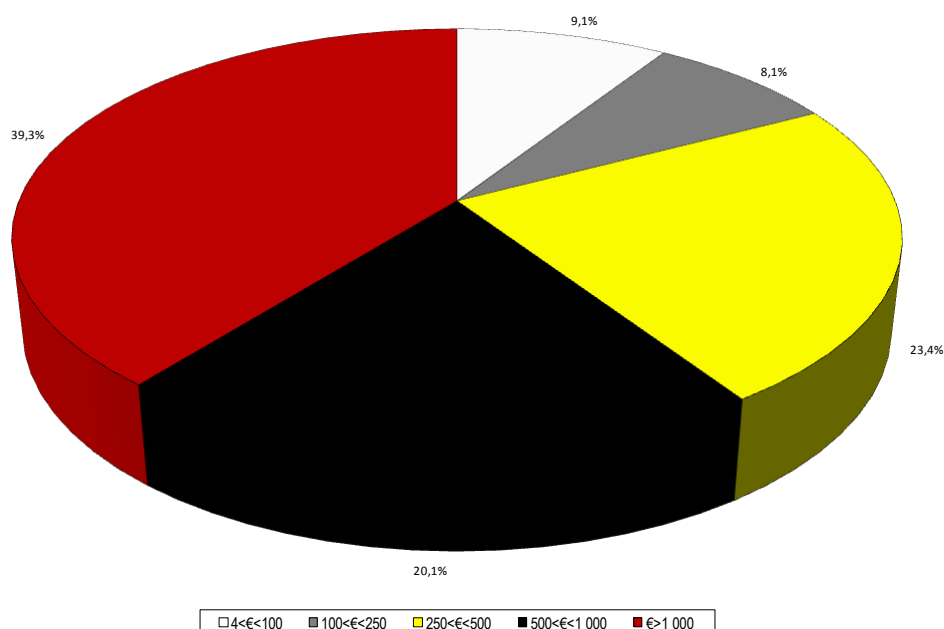

2.2. Wyniki Standardowe według klas wielkości ekonomicznej

2.2.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej

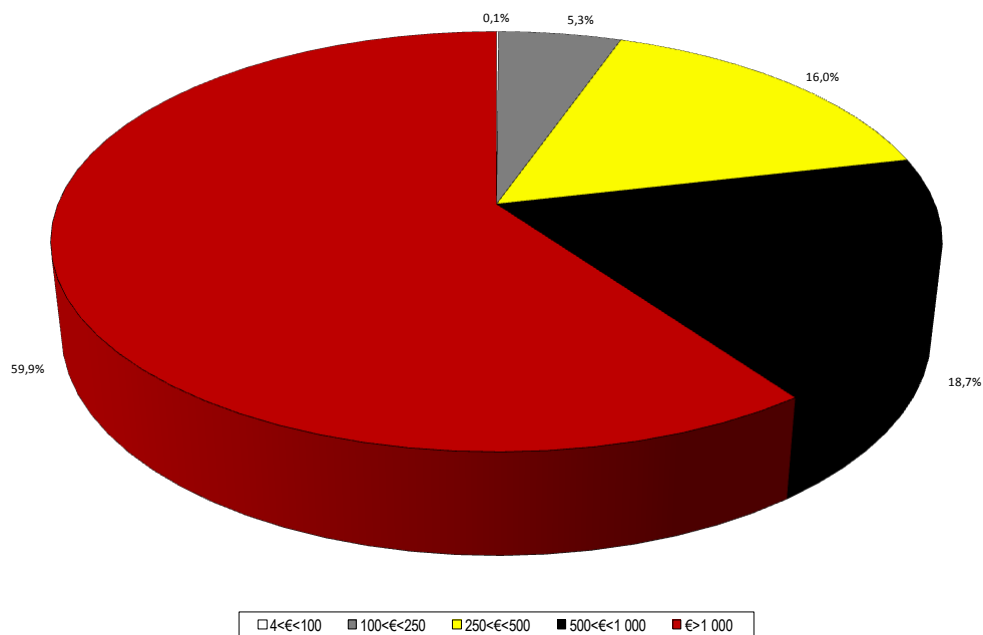
Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO zajmowały niespełna 40% całego areatu ziemi znajdującego się w użytkowaniu gospodarstw z pola obserwacji gospodarstw posiadających osobowość prawną. Zasoby ziemi użytkowanej w gospodarstwach od 250 do 500 tys. euro SO oraz od 500 do 1 000 tys. euro SO były zbliżone i stanowiły odpowiednio 23,4% i 20,1% ogółu. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO prowadziły swoją działalność na powierzchni stanowiącej zaledwie 8,1% użytków rolnych ogółu (patrz: Wykres 2.2-1).

Wykres 2.2-1 Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej

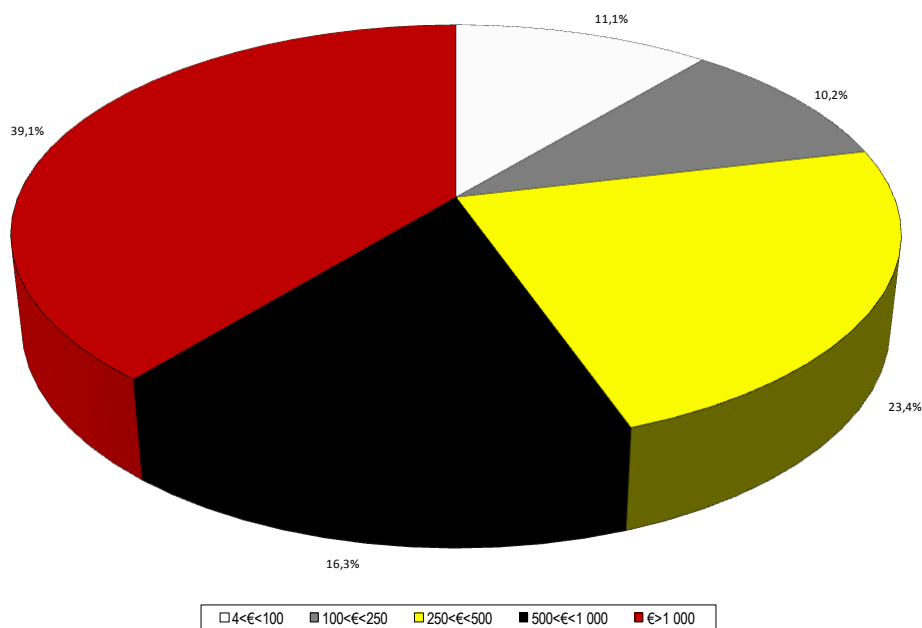
Rozkład pogłównia zwierząt, wyrażony w jednostkach przeliczeniowych LU, wskazuje na zdecydowaną przewagę gospodarstw o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO, w których skoncentrowane było prawie 60% pogłównia. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO znajdowało się zaledwie 0,1% pogłównia zwierząt (patrz: Wykres 2.2-2).

Wykres 2.2-2   **Pogłowie zwierząt w polu obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej (w jednostkach przeliczeniowych LU)**

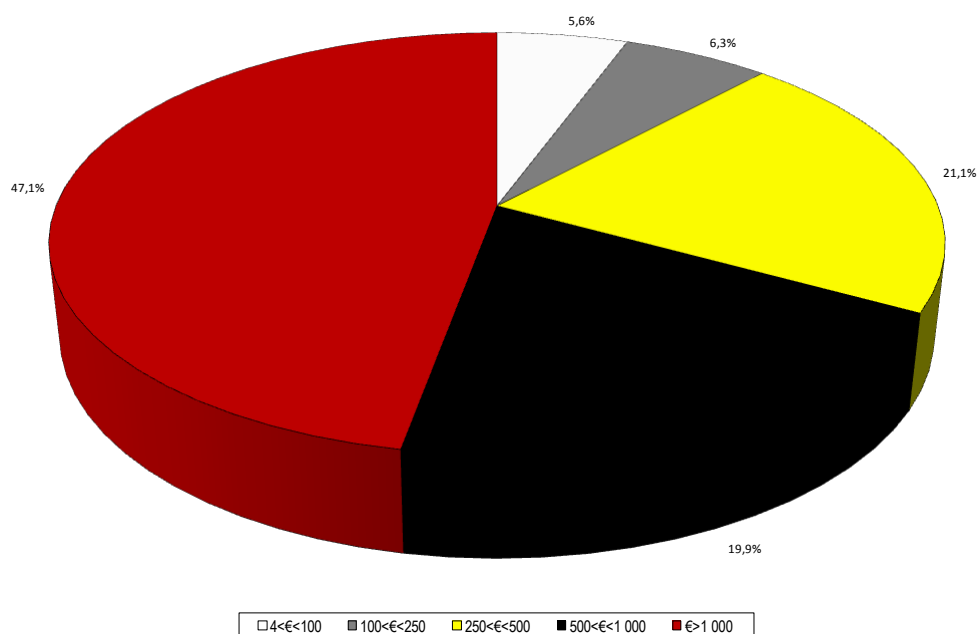
W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO nakłady pracy stanowiły niemalże 40% ogółu, zaś w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO zaledwie 10,2%. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO kumulowały 16,3% nakładów pracy i miały mniejszy udział niż grupa gospodarstw o wielkości ekonomicznej od 250 do 500 tys. euro SO (23,4%) (patrz: Wykres 2.2-3).

Wykres 2.2-3 Nakłady pracy w polu obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej (w osobach przeliczeniowych AWU)

Udział poszczególnych grup gospodarstw w wartości obliczonej Standardowej Produkcji (SO) różnił się od ich udziału w ogólnej liczbie gospodarstw. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO wytworzyły ponad 47% wartości Standardowej Produkcji, podczas gdy w gospodarstwach najstarszych pod względem siły ekonomicznej udział wytworzonej wartości Standardowej Produkcji był ponad 8 krotnie niższy (patrz: Wykres 2.2-4).

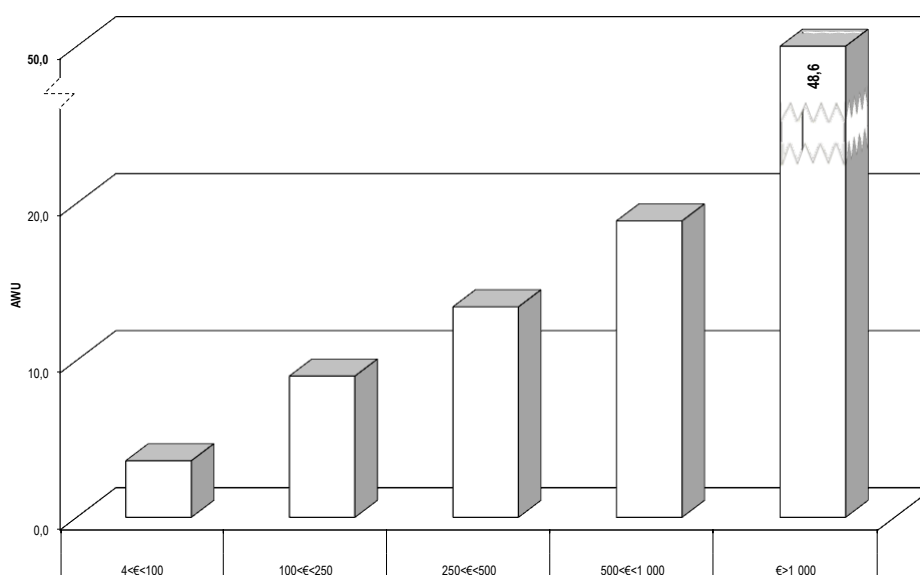
Wykres 2.2-4 Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji Polskiego FADN według klas wielkości ekonomicznej

2.2.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej

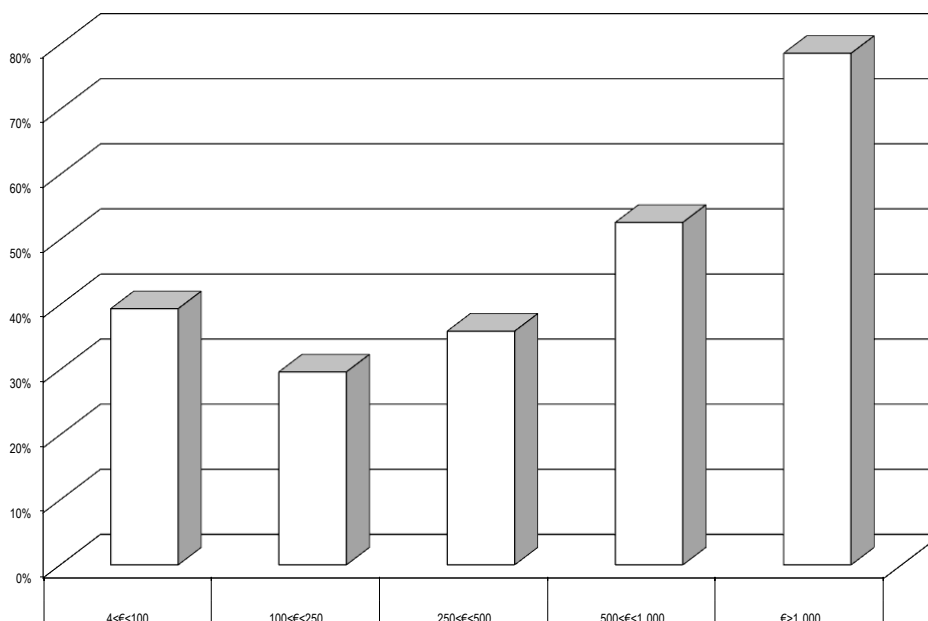
W gospodarstwach z osobowością prawną zatrudniani byli wyłącznie pracownicy najemni. Wielkość nakładów pracy wzrastała wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej. W gospodarstwach największych, o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO nakłady pracy wynosiły średnio 48,6 AWU na gospodarstwo i były ponad 13 razy wyższe niż w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO. Ze względu na status gospodarstw z osobowością prawną, nie ponosiły one nakładów pracy własnej (patrz: Wykres 2.2-5).

Wykres 2.2-5 Wielkość nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według klas wielkości ekonomicznej

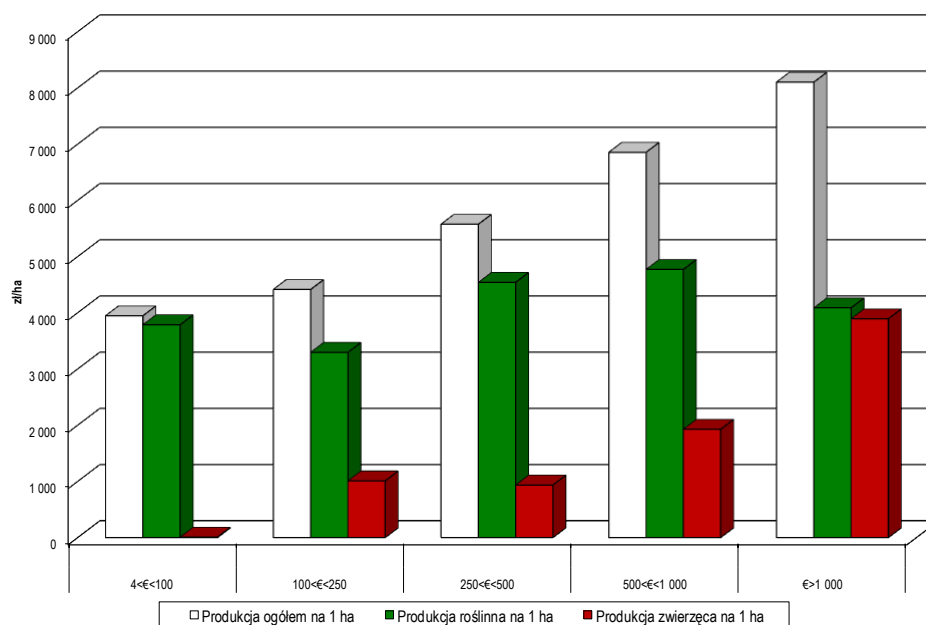
Pod względem struktury własnościowej użytkowanej ziemi, w gospodarstwach z osobowością prawną bardzo duży udział zajmuje ziemia dodzierżawiona. Najwyższy udział dodzierżawionych użytków rolnych odnotowano w grupie gospodarstw o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO. Gospodarstwa te dodzierżawiały prawie 80% użytków rolnych. Większy był udział ziemi dodzierżawionej niż własnej również w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO i wynosił 53%. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO udział ziemi dodzierżawianej w strukturze użytkowanej ziemi był najniższy i wynosił około 30% (patrz: Wykres 2.2-6).

Wykres 2.2-6   **Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według klas wielkości ekonomicznej**

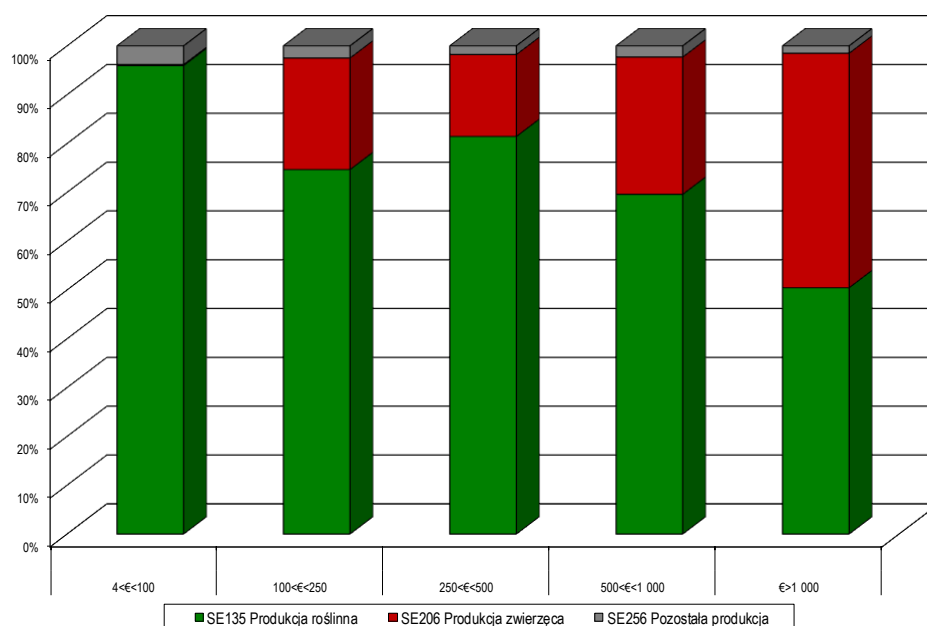
W 2014 roku produktywność ziemi mierzona wartością produkcji ogółem na 1 ha użytków rolnych wzrastała wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstw. W przypadku produkcji roślinnej przeliczonej na 1 ha UR najlepsze wyniki osiągnęły gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 250 do 500 tys. euro SO oraz od 500 do 1 000 tys. euro SO (odpowiednio: 4 541 zł, 4 770 zł), zaś najgorsze gospodarstwa od 100 do 250 tys. euro SO (3 295 zł). Co ciekawe, różnice w produkcji roślinnej przeliczonej na 1 ha użytków rolnych we wszystkich grupach gospodarstw nie były tak duże, jak różnice w poziomie produkcji zwierzęcej przeliczonej na 1 ha użytków rolnych. Wartość produkcji zwierzęcej na 1 ha w gospodarstwach największych (powyżej 1 000 tys. euro SO), kształtowała się na poziomie 3 893 zł i była prawie czterokrotnie wyższa od wytworzonej przez gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO (1 009 zł) (patrz: Wykres 2.2-7).

Wykres 2.2-7 Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

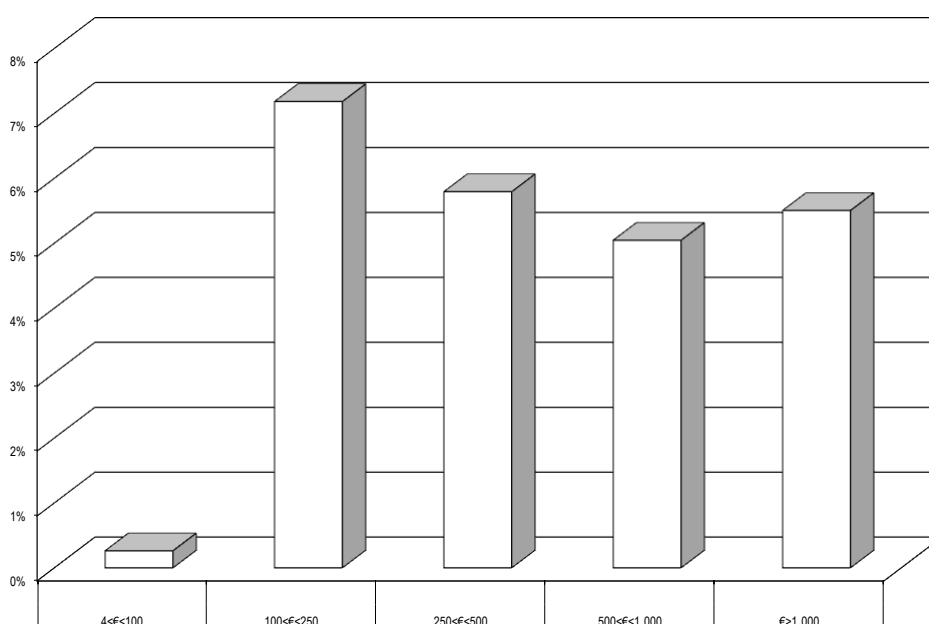
W strukturze produkcji w klasach wielkości ekonomicznej do 1 000 tys. euro SO zdecydowanie przeważała produkcja roślinna. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO proporcje między wartością produkcji roślinnej i zwierzęcej rozkładały się równomiernie. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO udział produkcji zwierzęcej w produkcji ogółem był znikomy i wynosił zaledwie 0,2%. We wszystkich badanych grupach gospodarstw pozostała produkcja miała marginalne znaczenie w strukturze produkcji ogółem (patrz: Wykres 2.2-8).

Wykres 2.2-8 Struktura produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

Tylko niewielka część wytworzonej produkcji ogółem w gospodarstwach z osobowością prawną, wchodziła ponownie do gospodarstwa jako produkty własne zużyte w procesie produkcyjnym. W największym stopniu zużywano produkty własne na siew i paszę w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO, w których w obrocie wewnętrznym wykorzystano ponad 7% wytworzonej produkcji. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 250 do 1 000 tys. euro SO zużycie produktów własnych było na zbliżonym poziomie i wynosiło około od 5 do 6% (patrz: Wykres 2.2-9). Należy jednak mieć na uwadze, że zgodnie z metodologią zbierania danych FADN, nie jest rejestrowane zużycie wewnętrzne roślin pastewnych.

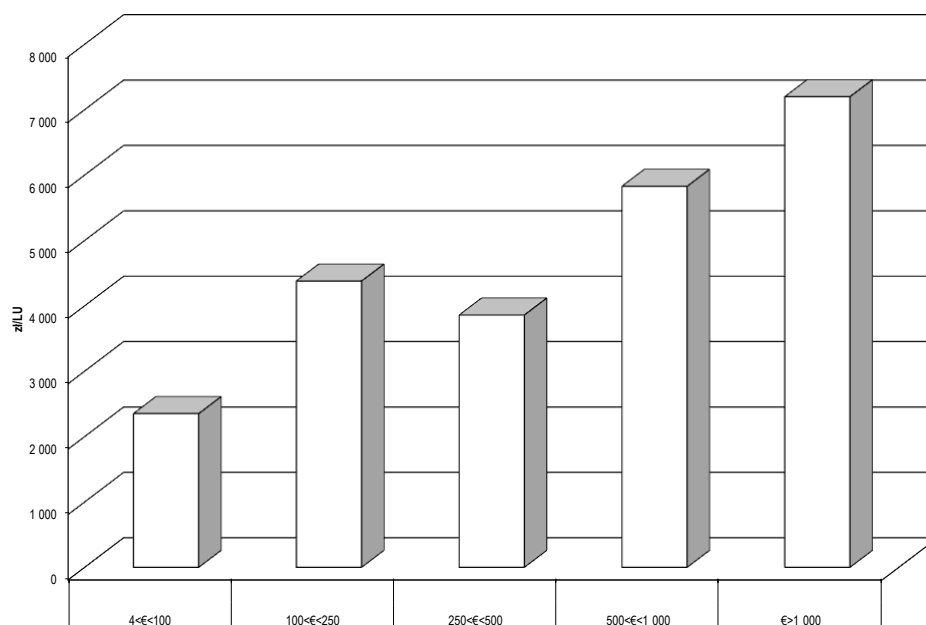
Wykres 2.2-9   Udział zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

Analizując wartość produkcji zwierzęcej na 1 sztukę przeliczeniową zwierząt (LU) można zauważyć tendencję wzrostową (Wykres 2.2-10). Wyjątek stanowiły gospodarstwa od 250 do 500 tys. euro SO, w których produktywność zwierząt wynosiła 3 858 zł/LU. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO produktywność zwierząt była najwyższa (7 197 zł/LU).

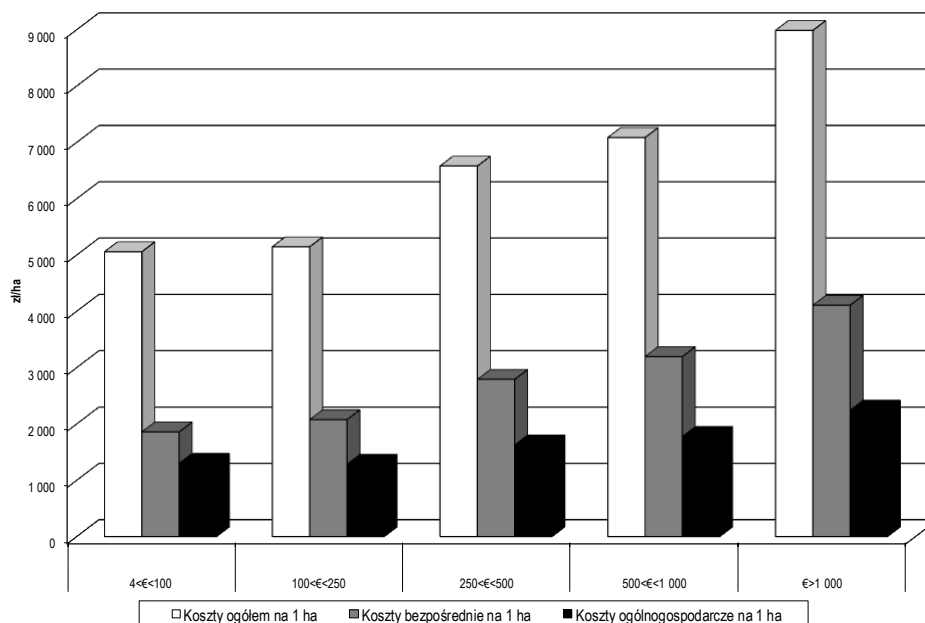

Wykres 2.2-10 Produkcja zwierzęca na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej

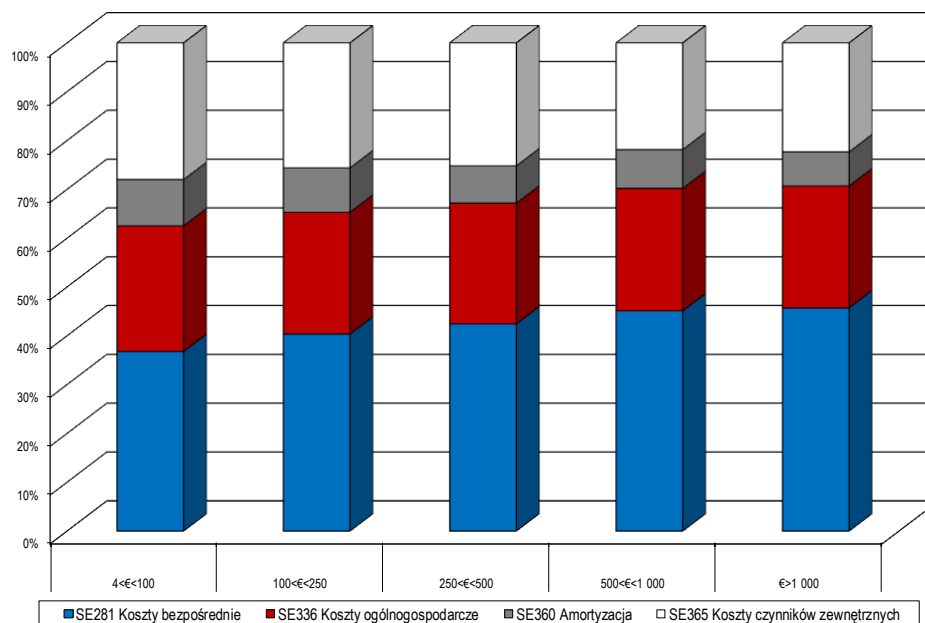
Analizowana produktywność ziemi powiązana jest z poziomem kosztów ponoszonych przez gospodarstwa. W przypadku analizowanego zbioru gospodarstw poziom ponoszonych kosztów na 1 ha użytków rolnych zwiększał się wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej (patrz: Wykres 2.2-11). Proporcjonalnie do przyrostu kosztów ogółem na 1 ha UR, zwiększały się także koszty bezpośrednie, które są głównym czynnikiem wzrostu produktywności ziemi. Poziom kosztów ogólnogospodarczych najniższy był w gospodarstwach od 100 do 250 tys. euro SO (1 284 zł/ha), a najwyższy w gospodarstwach powyżej 1 000 tys. euro SO (2 247 zł/ha).

Wykres 2.2-11 Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

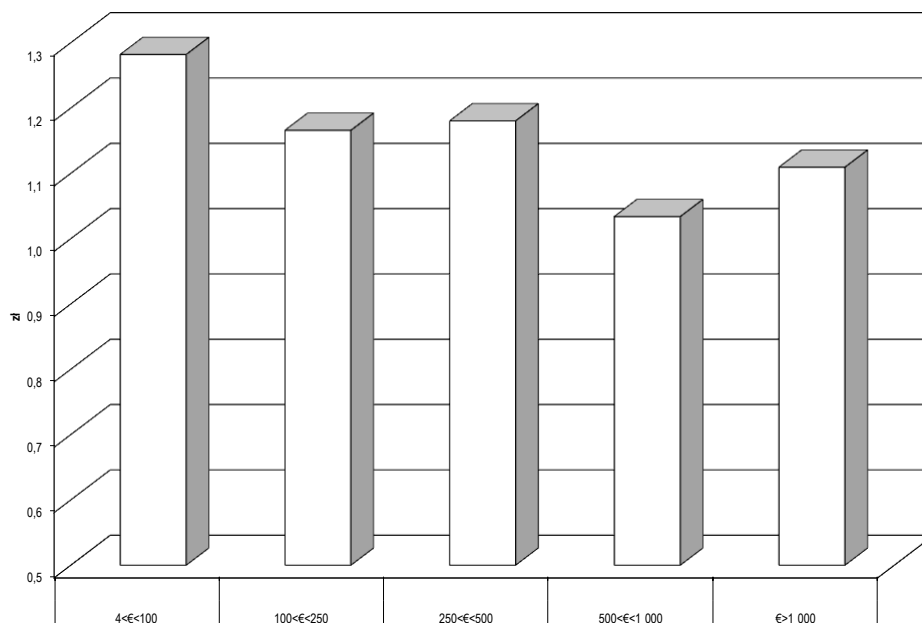
Struktura kosztów ogółem w omawianych grupach gospodarstw była podobna (patrz: Wykres 2.2-12). Koszty bezpośrednie będące największą grupą stanowiły w tych gospodarstwach od 37% do 46% kosztów ogółem. Koszty ogólnogospodarcze kształtowały się niemalże na takim samym poziomie we wszystkich grupach gospodarstw i stanowiły od 25% w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 100 tys. euro SO do 26% w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej poniżej 100 tys. euro SO. Koszty czynników zewnętrznych stanowiły od 22% do 28% kosztów ogółem w zależności od badanej grupy gospodarstw. Najmniejszy udział w analizowanej strukturze kosztów miał koszt amortyzacji, stanowiący od 7% do 9% kosztów ogółem badanej grupy gospodarstw.

Wykres 2.2-12 Struktura kosztów ogółem według klas wielkości ekonomicznej

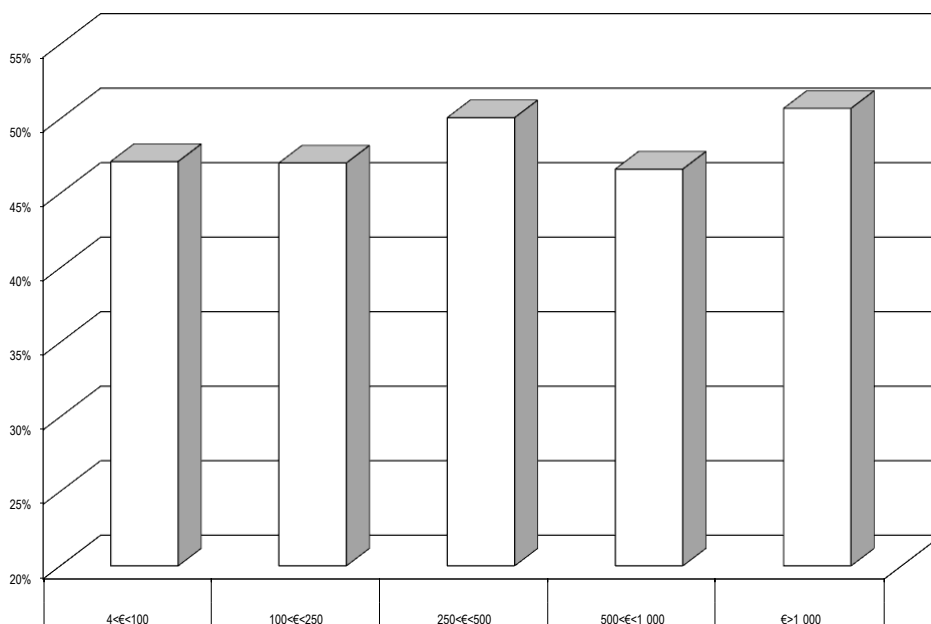
Efektywność produkcji mierzona stosunkiem poniesionych kosztów ogółem do wytworzonej produkcji ogółem była większa od jedności we wszystkich badanych grupach gospodarstw, co oznacza, że poniesione koszty były wyższe od wytworzonej wartości produkcji. Spośród badanej grupy, najbardziej efektywne okazały się gospodarstwa z grupy od 500 do 1 000 tys. euro SO, jednak również w tych gospodarstwach wartość wytworzonej produkcji nie pokrywała w pełni poniesionych kosztów na jej wytworzenie. Najniższy poziom efektywności zaobserwowano w gospodarstwach z przedziału od 4 do 100 tys. euro SO, w których na wytworzenie 1 zł wartości produkcji poniesiono 1,28 zł kosztów. Ponadto uwagę zwracają gospodarstwa najsilniejsze pod względem wielkości ekonomicznej, które na wytworzenie 1 zł wartości produkcji poniosły 1,11 zł kosztów (patrz: Wykres 2.2-13).

Wykres 2.2-13 Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

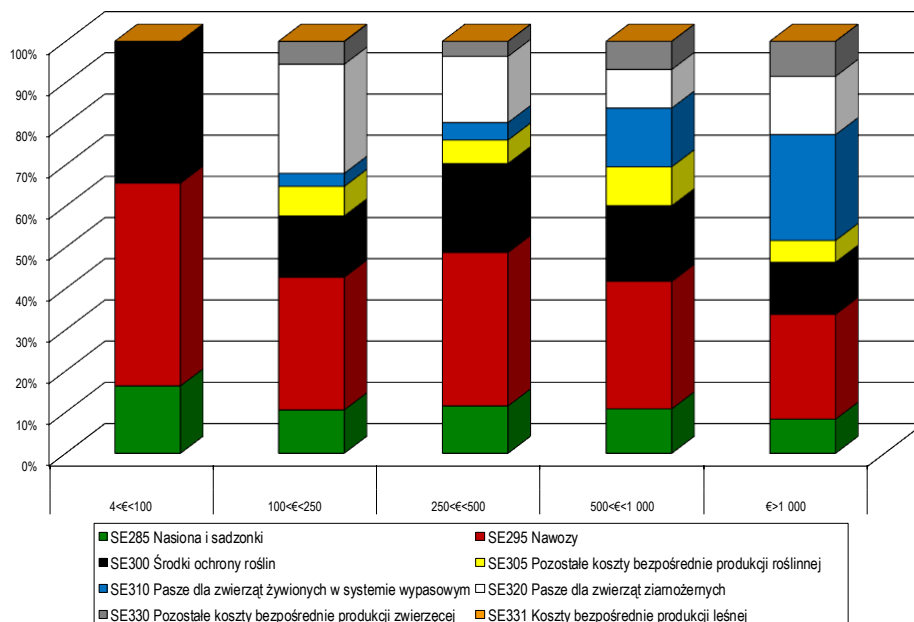
Udział kosztów bezpośrednich w wartości wytworzonej produkcji w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO był najwyższy i wynosił około 51%. W grupach o wielkości ekonomicznej od 4 do 250 i od 500 do 1 000 tys. euro SO relacja kosztów bezpośrednich do wartości produkcji ogółem była na takim samym poziomie i wynosiła 47% (patrz: Wykres 2.2-14).

Wykres 2.2-14 Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

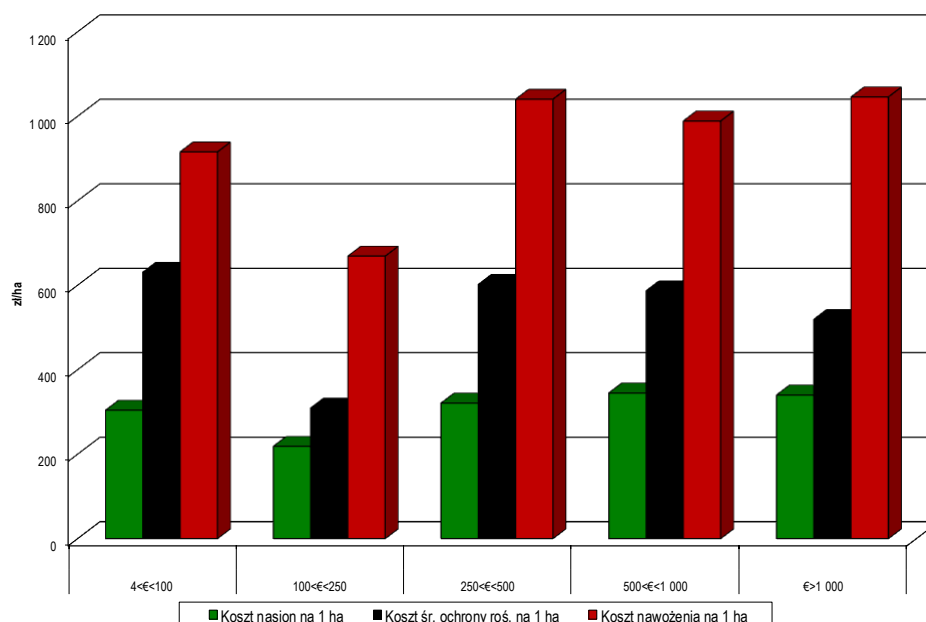
Ciekawych spostrzeżeń dostarcza analiza kosztów bezpośrednich w zależności od wielkości ekonomicznej badanych obiektów (patrz: Wykres 2.2-15). W grupie gospodarstw o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO najważniejszą pozycją w kosztach bezpośrednich produkcji roślinnej były koszty nawożenia (średnio 1,7 mln zł na gospodarstwo), lecz najwyższy udział nawozów w strukturze kosztów bezpośrednich wystąpił w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO i wynosił 49%. Istotne różnice wystąpiły w strukturze kosztów bezpośrednich produkcji zwierzęcej. W gospodarstwach bardzo dużych, o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO, najważniejszą pozycją kosztów bezpośrednich produkcji zwierzęcej były koszty związane z chowem zwierząt żywionych w systemie wypasowym, które stanowiły 26% kosztów bezpośrednich ogółem (w pozostałych gospodarstwach od 0,3% do 14%). Największy udział kosztów bezpośrednich odnoszących się do zwierząt ziarnożernych odnotowano w grupie gospodarstw o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO (26%). W gospodarstwach z najwyższej klasy wielkości ekonomicznej (powyżej 1 000 tys. euro SO) udział pozostałych kosztów bezpośrednich produkcji zwierzęcej w całkowitych kosztach bezpośrednich produkcji był ponad 1,5 - raza wyższy niż w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO.

Wykres 2.2-15 Struktura kosztów bezpośrednich według klas wielkości ekonomicznej

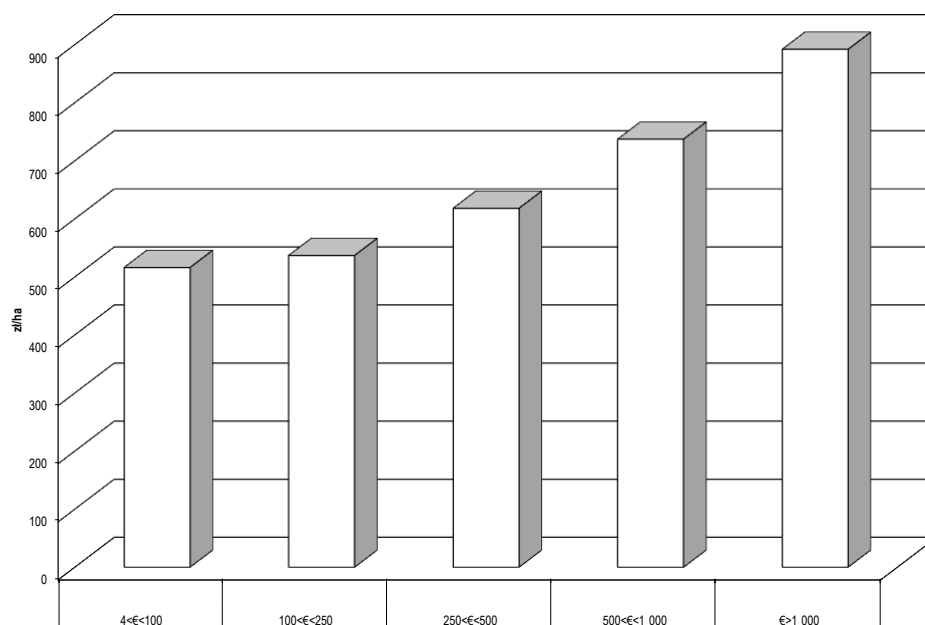
W 2014 r. gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 250 do 500 tys. euro SO oraz powyżej 1 000 tys. euro SO poniosły najwyższe koszty nawożenia wynoszące około 1 040 zł/ha użytków rolnych, które były o około 370 zł/ha większe od najniższych kosztów poniesionych przez gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO. Również koszty środków ochrony roślin były najmniejsze w gospodarstwach od 100 do 250 tys. euro SO i wynosiły 309 zł/ha. Były one o 322 zł/ha mniejsze niż w gospodarstwach, które wykazały się najwyższymi kosztami środków ochrony roślin. Najwyższy koszt nasion i sadzonek na 1ha odnotowano w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO (345 zł/ha), zaś najniższy w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO (218 zł/ha) (patrz: Wykres 2.2-16).

Wykres 2.2-16 Koszty nasion, środków ochrony roślin i nawożenia na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

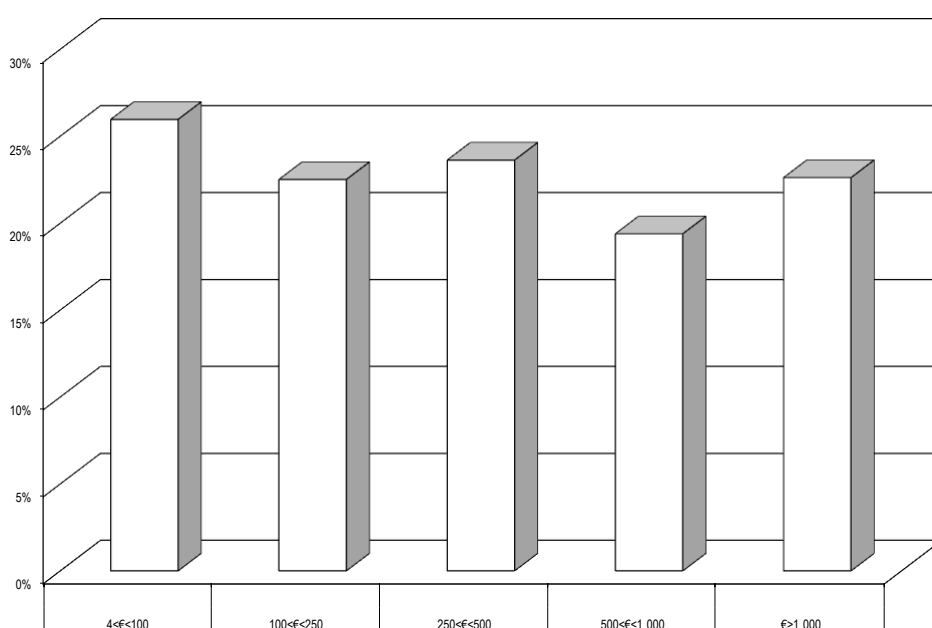
Energochłonność w badanych gospodarstwach wzrastała wraz z wielkością ekonomiczną tych gospodarstw. Koszty paliw i energii wynosiły od 516 zł/ha UR w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO do poziomu 892 zł/ha UR w gospodarstwach powyżej 1 000 tys. euro SO. Najwyższe koszty paliw i energii ponoszone były przez gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO, co było konsekwencją intensywnej produkcji realizowanej w tych gospodarstwach (patrz: Wykres 2.2-17).

Wykres 2.2-17 Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

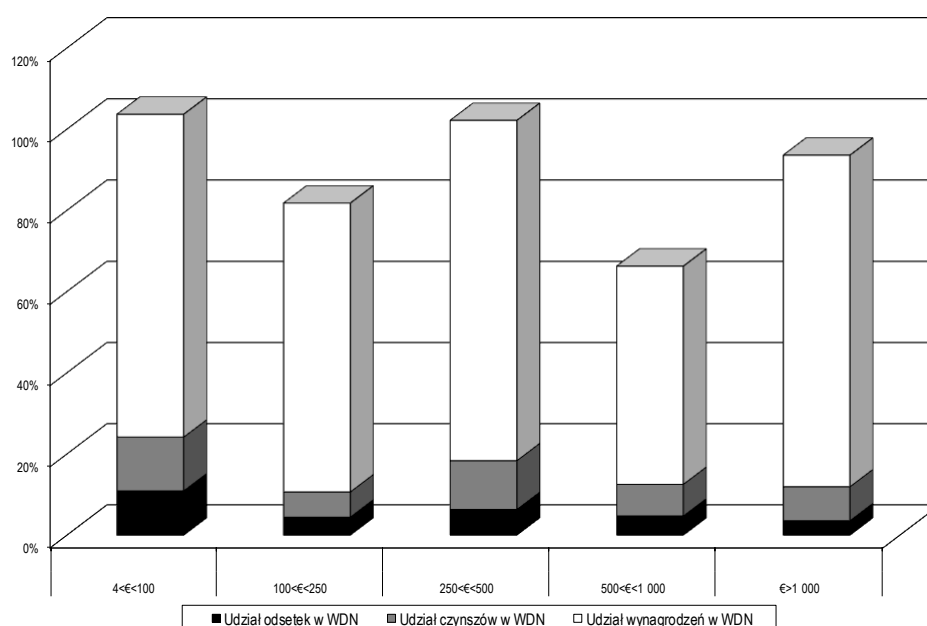
Najwyższy udział amortyzacji w wartości dodanej brutto wystąpił w gospodarstwach od 4 do 100 tys. euro SO i wynosił 26%. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO oraz powyżej 1 000 tys. euro SO udział amortyzacji w wartości dodanej brutto był na zbliżonym poziomie i wyniósł około 22,5% (patrz: Wykres 2.2-18). W grupach gospodarstw o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO udział ten był najniższy i wynosił około 19%.

Wykres 2.2-18 Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas wielkości ekonomicznej

Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto informuje jaka jej część potrzebna była na pokrycie tego rodzaju kosztów⁴. Gospodarstwa osób prawnych charakteryzują relatywnie wysokie koszty czynników zewnętrznych, w których wynagrodzenia stanowią dominującą pozycję. Najwyższy udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto miały gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO (104%), co oznacza że wyniki tych gospodarstw były najbardziej obciążone tymi kosztami. Najkorzystniejsze relacje kosztów czynników zewnętrznych do wartości dodanej netto miały gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO (66%) (patrz: Wykres 2.2-19).

Wykres 2.2-19 Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej

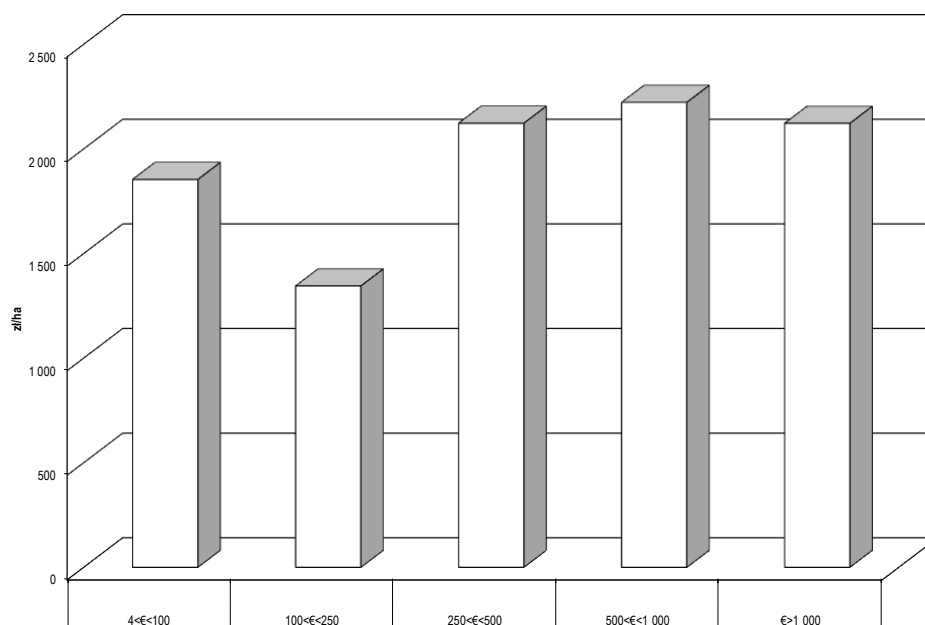

W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 250 tys. euro SO wartość kosztów bezpośrednich na 1 ha kształtowała się na zbliżonym poziomie i wynosiła od 2 122 zł/ha do 2 222 zł/ha. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 100 do 250 tys. euro SO wartość poniesionych kosztów bezpośrednich produkcji roślinnej była o 777 zł/ha niższa od poniesionych przez gospodarstwa o największej wielkości ekonomicznej (Wykres 2.2-20).

⁴ Koszty czynników zewnętrznych obejmują: wynagrodzenia, czynsze i odsetki.

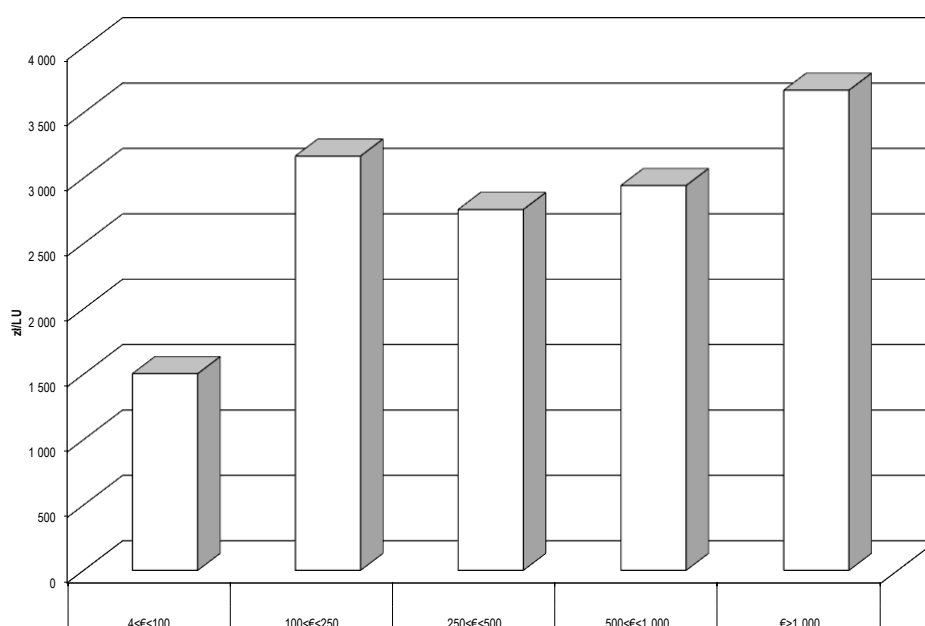

Wykres 2.2-20 Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według klas wielkości ekonomicznej

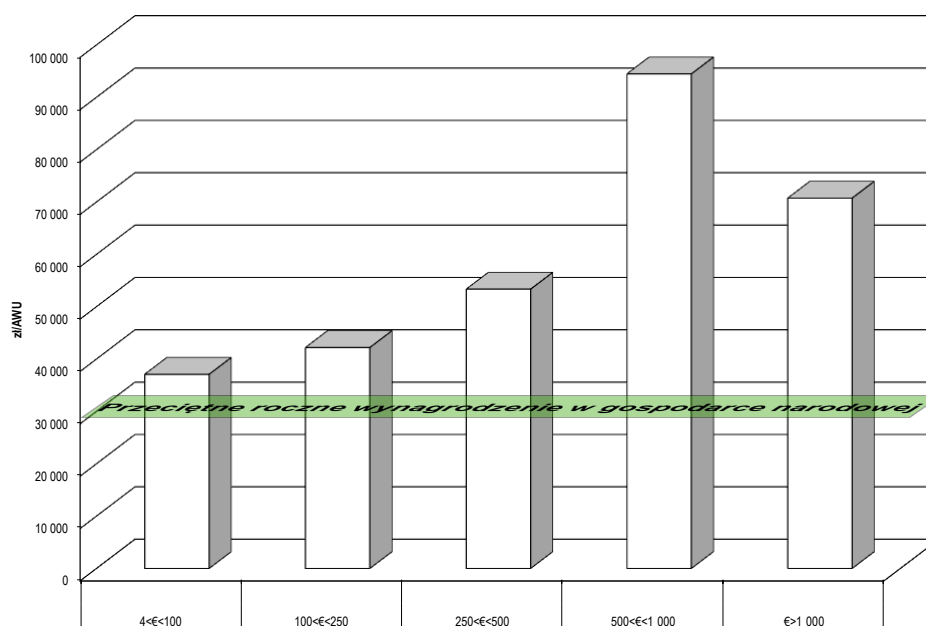
W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO wartość kosztów bezpośrednich produkcji zwierzęcej na 1 LU była najwyższa i kształtowała się na poziomie 3 671 zł/LU. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 250 do 500 tys. euro SO oraz od 500 do 1 000 tys. euro SO koszty te kształtowały się na podobnym poziomie i wynosiły odpowiednio 2 759 zł/LU oraz 2 943 zł/LU. Najniższe koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej w przeliczeniu na LU wystąpiły w gospodarstwach od 4 do 100 tys. euro SO (1 504 zł/LU) (Wykres 2.2-21).

Wykres 2.2-21 Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej

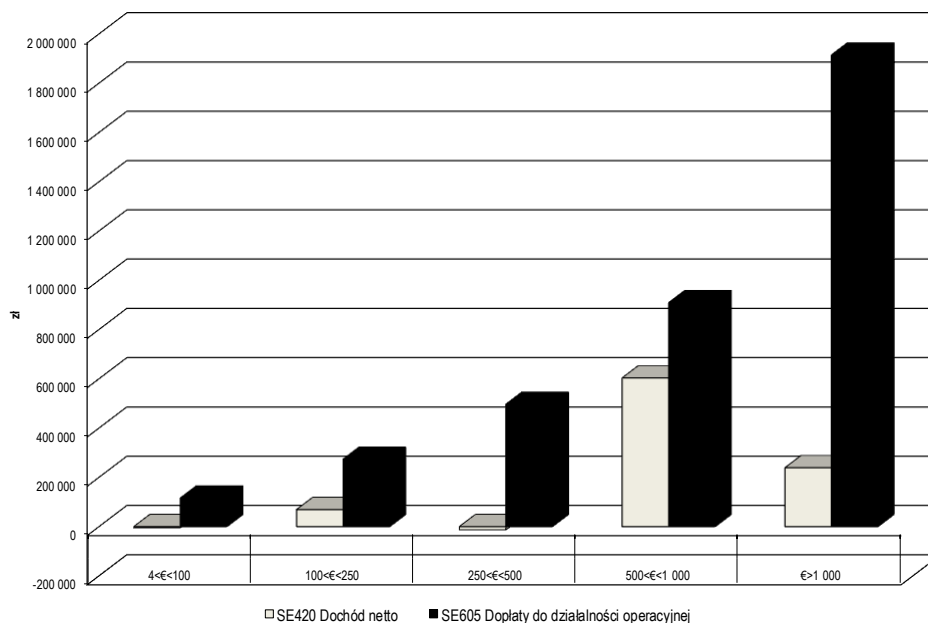
Na wykresie zaprezentowano wartość dodaną netto na osobę pełnozatrudnioną analizowanych gospodarstw w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego średnie wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej w 2014 roku wynosiło 30 915 zł/osobę. Analizując ten wykres można dostrzec, że średnio we wszystkich badanych grupach gospodarstw wartość dodana netto na AWU przewyższała średnią krajową płacę. Najkorzystniej pod tym względem wypadły gospodarstwa z przedziału od 500 do 1 000 tys. euro SO, w których WDN/AWU wyniosła ponad 94 tys. zł. Najniższą wartość dodaną netto na osobę pełnozatrudnioną wypracowały gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO (37 068 zł) i była ona niemalże dwukrotnie niższa od wartości dodanej netto na osobę pełnozatrudnioną jaką wypracowały gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO (patrz: Wykres 2.2-22).

Wykres 2.2-22 Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej

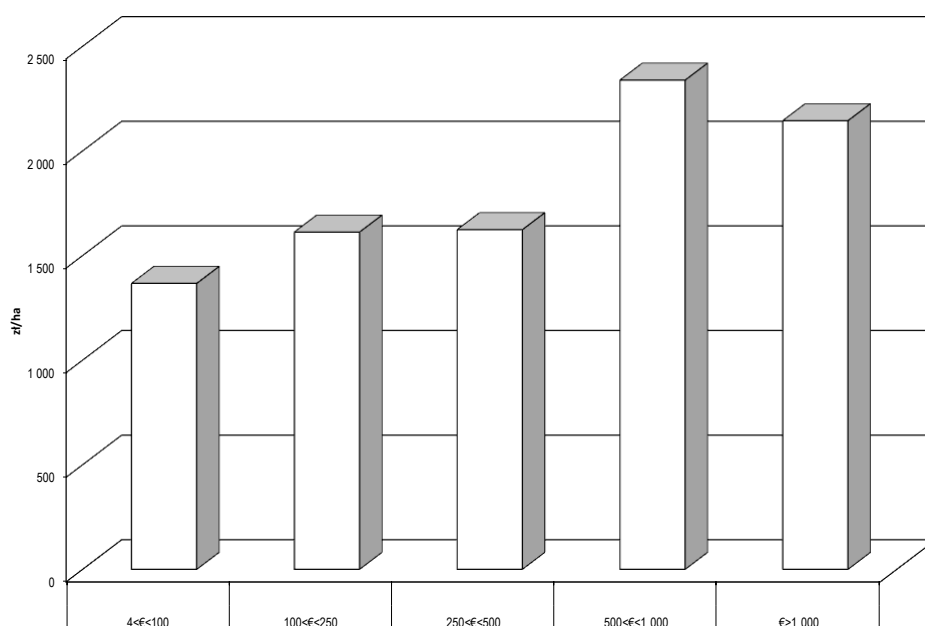
Jak wynika z wykresu gospodarstwa z osobowością prawną w dużej mierze korzystały z pozarynkowego źródła wspierania dochodów rolniczych, jakimi są dopłaty do działalności operacyjnej. W 2014 r. we wszystkich grupach gospodarstw wartość dopłat do działalności operacyjnej rosła wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej. Najwyższy dochód netto osiągnęły gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO (603 316 zł). W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO oraz od 250 do 500 tys. euro SO dochód netto był ujemny (patrz: Wykres 2.2-23).

Wykres 2.2-23 Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód netto z gospodarstwa rolnego według klas wielkości ekonomicznej

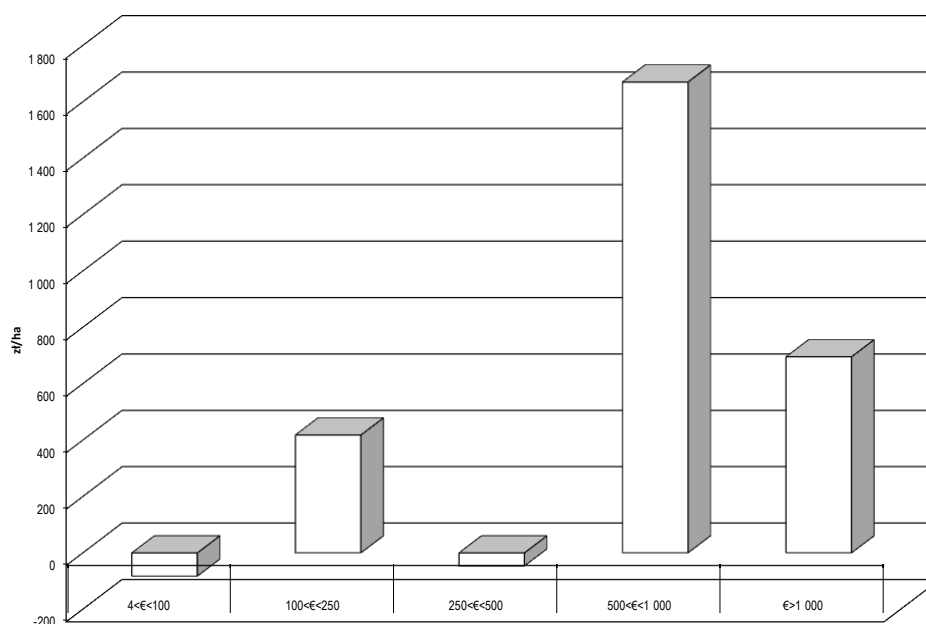
Najwyższą wartość dodaną netto w przeliczeniu na 1 ha UR wytworzyły gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO (2 338 zł). Najstabilniej pod tym względem wypadły gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO, w których wartość dodana netto w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych była o 778 zł niższa od wartości zaobserwowanej w gospodarstwach najsilniejszych ekonomicznie (odpowiednio: 1 366 zł i 2 144 zł) (Wykres 2.2-24).

Wykres 2.2-24 Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

W 2014 roku najwyższą dochodowość ziemi własnej osiągnęły gospodarstwa z grupy od 500 do 1 000 tys. euro SO. Wynosiła ona 1 670 zł na 1 ha UR. W grupie gospodarstw powyżej 1 000 tys. euro SO dochodowość ziemi była ponad 2 krotnie niższa. Główny wpływ na tę sytuację miały bardzo wysokie koszty czynników zewnętrznych, głównie pracy i czynszów dzierżawnych, ponoszone przez te jednostki. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO oraz od 250 do 500 tys. euro SO wypracowały dochód z gospodarstwa na ujemnym poziomie (patrz: Wykres 2.2-25).

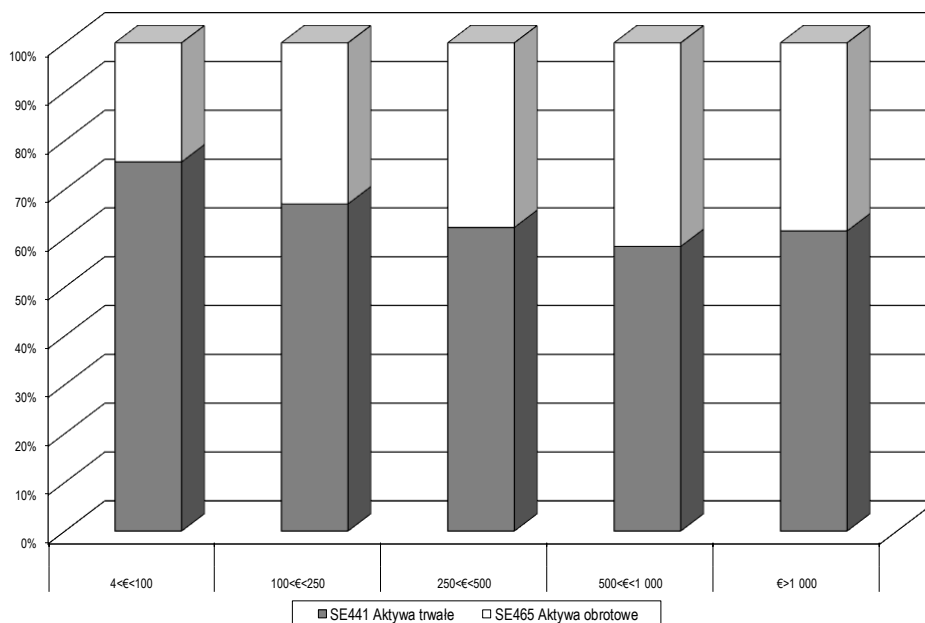
Wykres 2.2-25 Dochód netto z gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Gospodarstwa z osobowością prawną charakteryzowała stosunkowo korzystna struktura aktywów (patrz: Wykres 2.2-26). Mimo, że udział środków trwałych dominował w strukturze majątku to udział środków obrotowych (od 24% do 42%) był znacznie wyższy niż w gospodarstwach indywidualnych (od 7% do 22%)⁵. Najwyższy udział środków obrotowych (42%) zaobserwowano w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO.

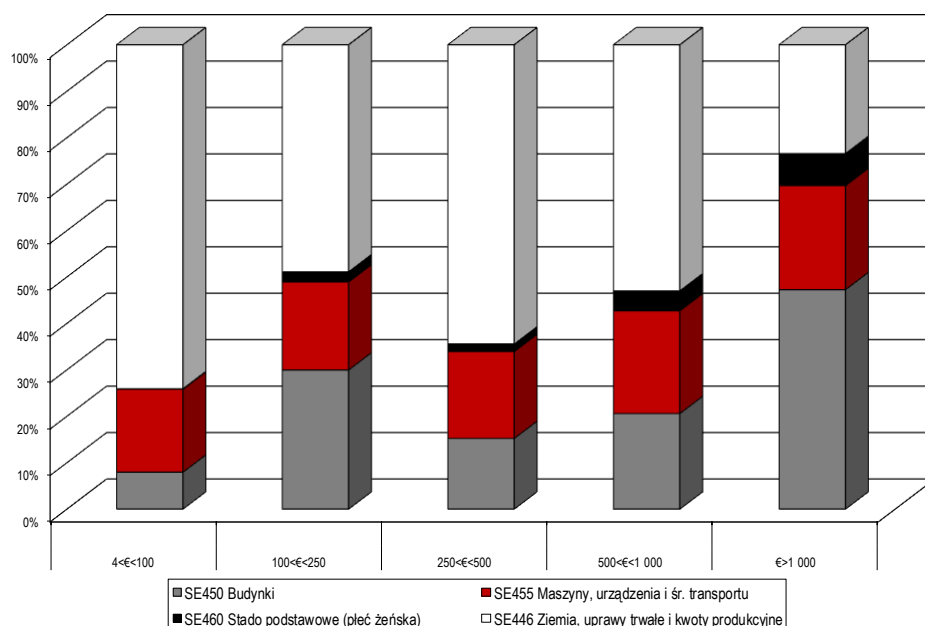
⁵ Bocian M., Malanowska B., Wyniki Standardowe 2014 uzyskane przez indywidualne gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN, Część I. Wyniki Standardowe, Warszawa 2016.

Wykres 2.2-26 Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

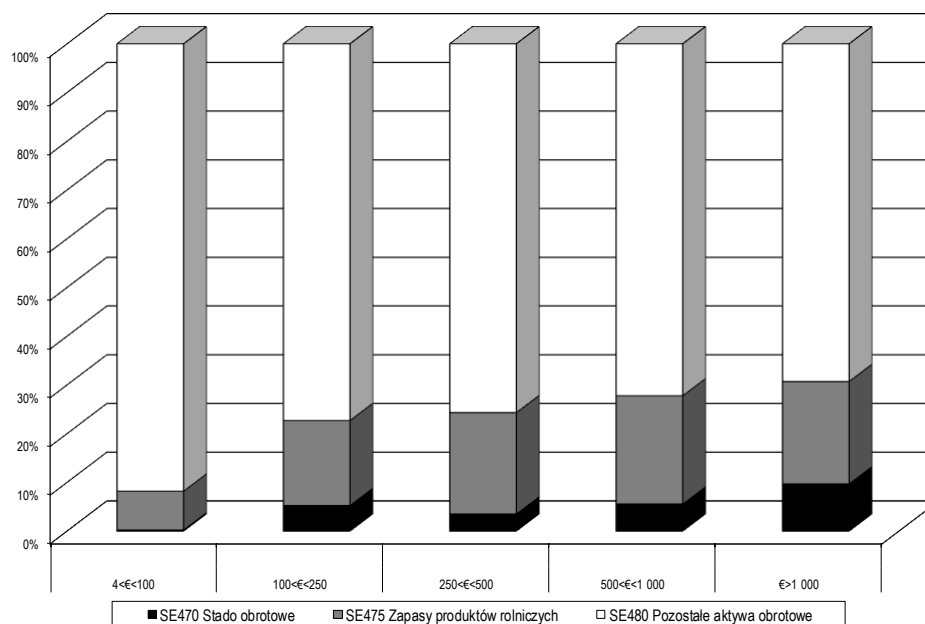
Porównując struktury środków trwałych w grupach gospodarstw do 1 000 tys. euro SO zauważa się przewagę wartości ziemi (od 49% do 74%). W gospodarstwach największych, relatywnie wysoki udział miały budynki (47% w strukturze środków trwałych), co związane było między innymi z posiadaniem inwentarzem żywym przez te gospodarstwa (Wykres 2.2-2). Ponadto wartość stada podstawowego w ogólnej wartości aktywów trwałych w tej grupie gospodarstw była najwyższa spośród badanych grup i wynosiła 7% (patrz: Wykres 2.2-27).

Wykres 2.2-27 Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Interesujących spostrzeżeń dostarcza analiza struktury aktywów obrotowych w gospodarstwach osób prawnych. Najważniejszą pozycją aktywów były pozostałe aktywa obrotowe, na które składają się: wartość upraw na pniu, udziały gospodarstwa rolnego w jednostkach rolniczych, należności krótkoterminowe, gotówka w kasie i na rachunku bankowym (kwota niezbędna do bieżącego funkcjonowania gospodarstwa rolnego). W gospodarstwach największych (powyżej 1 000 tys. euro SO) pozostałe środki obrotowe stanowiły 69%, zaś w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO - 92% ogółu środków obrotowych. Najwyższy udział zapasów w wartości środków obrotowych gospodarstw wystąpił w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 250 tys. euro SO i wynosił 21% - 22%. Najwyższy udział stada obrotowego w strukturze aktywów obrotowych zaobserwowano w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO (10%), zaś w gospodarstwach najstarszych pod względem wielkości ekonomicznej udział stada obrotowego był marginalny i wyniósł 0,2% aktywów obrotowych (patrz: Wykres 2.2-28).

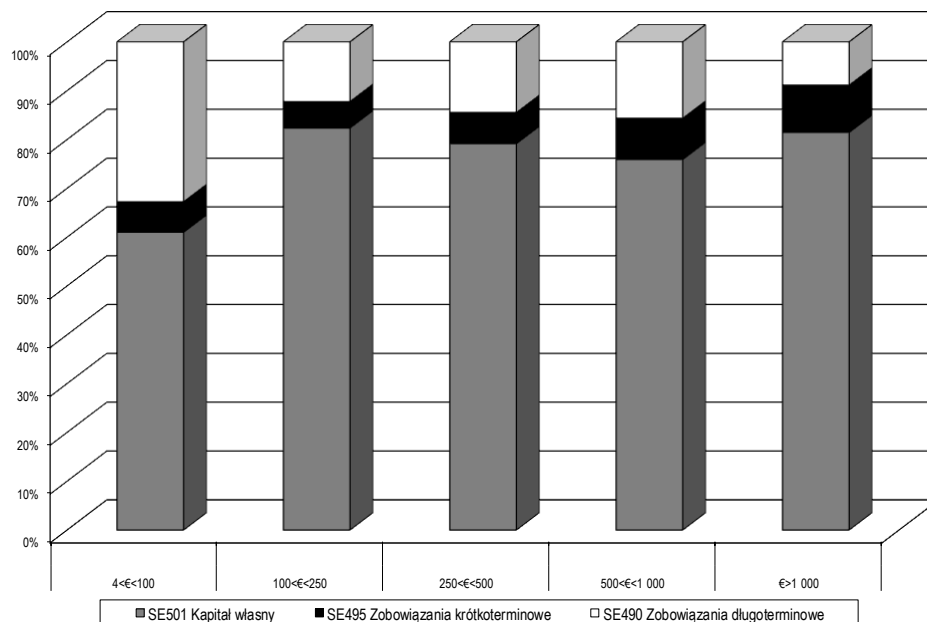
Wykres 2.2-28   **Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej**

Udział kapitału własnego w pasywach gospodarstw o wielkości ekonomicznej powyżej 100 tys. euro SO był na podobnym poziomie i wynosił od 76% do 82%. Najniższy udział kapitału własnego w pasywach miały gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO. Omawiane gospodarstwa różniły się strukturą zobowiązań. W gospodarstwach powyżej 1 000 tys. euro SO zobowiązania krótkoterminowe i długoterminowe stanowiły odpowiednio 10% i 9% w strukturze pasywów, zaś w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO odpowiednio 6% i 33%. Z punktu widzenia funkcjonowania gospodarstwa korzystniejszą strukturę zadłużenia miały gospodarstwa o wielkości ekonomicznej poniżej 1 000 tys. euro SO, które na

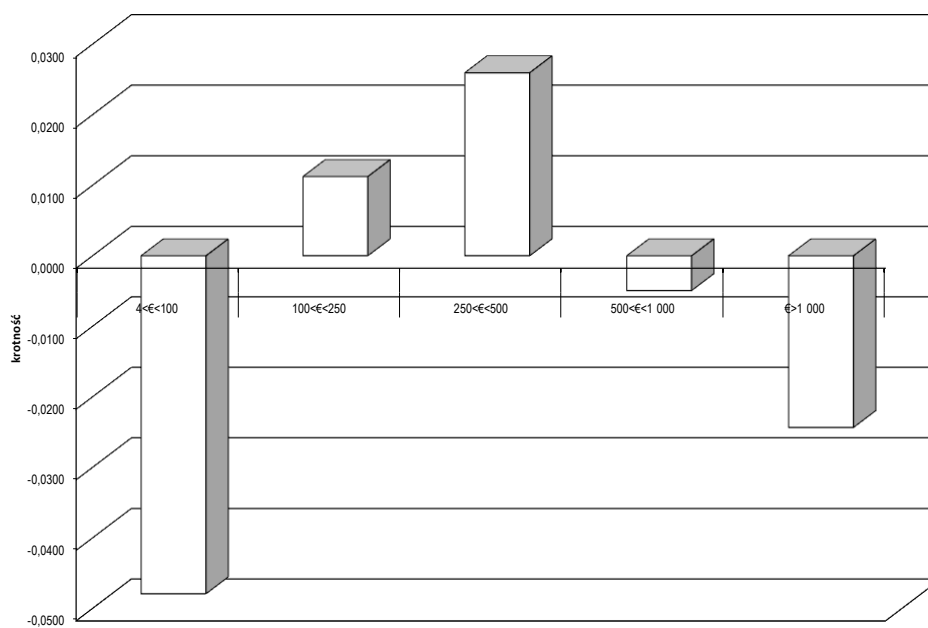
bieżącą działalność zaciągnęły mniej kredytów krótkoterminowych, niż długoterminowych na działalność inwestycyjną (patrz: Wykres 2.2-29).

Wykres 2.2-29 Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Zwrot ze środków ulokowanych w majątku gospodarstwa, mierzony wartością przepływów pieniężnych (2) w stosunku do aktywów ogółem (patrz: Wykres 2.2-30) jest bardzo zróżnicowany w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej. Najwyższą efektywność w tym zakresie osiągnęły gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 250 do 500 tys. euro SO, ujemną zaś gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO oraz powyżej 500 tys. euro SO.

Wykres 2.2-30 Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według klas wielkości ekonomicznej

Wnioski

1. Po zastosowaniu współczynników standardowej produkcji (SO) 2007 okazało się, że najwięcej gospodarstw rolnych z osobowością prawną uczestniczących w Polskim FADN w 2014 roku zostało zaliczonych do typu rolniczego uprawy polowe. Dzięki przeważającej względem innych typów rolniczych liczebności, zajmowały one ponad 54% całkowitej powierzchni użytków rolnych w polu obserwacji gospodarstw osób prawnych. Gospodarstwa te miały natomiast mniejsze znaczenie w generowaniu standardowej produkcji i w zatrudnieniu (odpowiednio: 40% oraz 42% udziału).
2. We wszystkich typach rolniczych wartość kosztów ogółem przewyższała wartość produkcji ogółem. W najlepszej sytuacji znajdowały się gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych oraz w produkcji zwierzęcej, w których stosunek kosztów do wartości produkcji wyniósł odpowiednio 1,09 i 1,10.
3. Analizując gospodarstwa osób prawnych pogrupowane według klas wielkości ekonomicznej, można zauważyć, iż żadna z grup nie osiągnęła korzystnej relacji kosztów do produkcji (bez dopłat). W gospodarstwach najstarszych od 4 do 100 tys. euro SO stosunek kosztów do produkcji wyniósł 1,28. W najlepszej sytuacji znajdowały się gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO, w których stosunek kosztów do produkcji wyniósł 1,03, jednak koszty w tych gospodarstwach również przewyższały wartość produkcji.
4. Najwięcej dopłat otrzymały gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 1 000 tys. euro SO, w których dopłaty wynosiły 1,9 mln zł, zaś dochód netto w tych gospodarstwach kształtował się na poziomie około 239 tys. zł. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 4 do 100 tys. euro SO oraz od 250 do 500 tys. euro SO w roku 2014 poniosły stratę. Analizując gospodarstwa z uwzględnieniem typów rolniczych, jedynie gospodarstwa z typu uprawy polowe wypracowały dodatni dochód netto, w czym duży udział miały dopłaty do działalności operacyjnej, stanowiące 211% dochodu. W gospodarstwach mieszanych i z produkcją zwierzęcą, pomimo znacznie wyższego niż w gospodarstwach polowych poziomu finansowania pochodzącego z kanałów pozarynkowych, uzyskane dopłaty nie wystarczyły do pokrycia straty i dochód netto w tych gospodarstwach był ujemny.
5. Przeciętne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej w 2014 roku wynosiło 30 915 zł/osobę. Wszystkie analizowane grupy gospodarstw osiągnęły średnio wartość dodaną netto na osobę pełnozatrudnioną znacznie przewyższającą wynagrodzenie parytetowe. Ze względu na siłę ekonomiczną najlepsze wyniki wypracowały gospodarstwa z przedziału od 500 do 1 000 tys. euro SO (94 455 zł/AWU). Pod względem typów rolniczych, najlepszym wskaźnikiem odznaczały się gospodarstwa z typu uprawy polowe (81 989 zł/AWU).

6. Najwyższą dochodowość na 1 ha ziemi własnej wypracowały gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 500 do 1 000 tys. euro SO. W 2014 roku w jednostkach tych wartość dochodu netto z gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na 1 ha własnych UR wynosiła 1 503 zł. Spośród analizowanych typów rolniczych dochodowe były jedynie gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych (1 022 zł/ha).
7. Zaobserwowane różnice w wynikach działalności osiągniętych przez poszczególne grupy gospodarstw z osobowością prawną wymagają pogłębionych analiz statystycznych zbiorowości tych gospodarstw, a niniejsze opracowanie może być tylko przyczynkiem do przeprowadzenia tych analiz.
8. Sytuacja finansowa gospodarstw pogrupowanych według typów rolniczych i klas wielkości ekonomicznej była bardzo zróżnicowana i znacznie odbiegała od przeciętnych wyników gospodarstw indywidualnych (rodzinnych) znajdujących się w polu obserwacji Polskiego FADN.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Druk i oprawa: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB